

גליון
באר
הכהנה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

בהעלותך

מכון
באר
האמונה

תוכן הענינים

פרשת בהעלותך

- א תמונת ה' ביט - בכל 'מקרה' יראה את ה' בעל הבירה
- ד התייצבו וראו את ישועת ה' - האמונה מהפכת הדין לרחמים.....
- ה 'ביד' ה' - הקב"ה אוהז אותנו בידיו, דאגה מניין.....
- ח ויצעקו אל ה' בצר להם - לבטל מעלינו כל גזירות קשות.....
- יג מבקשי ה' - במעלת ההשתוקקות.....
- יד והטבנו לך - להיות טוב ומיטיב ולא להיפך ח"ו.....
- טו אותי יום יום ידרושון - לעסוק בדברי תורה דבר יום ביומו.....

פרשת בהעלותך

בית, לאתר דמיתבעי תמן מובילין יתיה, ופירש רש"י 'למקום שנגזר עליו למות בו וכו', לשם רגליו מוליכות אותו, אמור מעתה, לא מפני שהלך ל'שם' קרהו אסון, אלא אדרבה מאחר שנגזר עליו למות על כן סיבבו מן השמים והכניסו בו רצון ודעת לילך לאותו מקום, בכדי שיתקיים בו הרצון העליון².

וכבר מילתנו אמורה בדברי הרמב"ם (ריש הל' תענית) 'שבזמן שתבוא צרה וזעקו עליה ויריעו ידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים הורע להן, והזמן מבקש

תמונת ה' יביט - בכל 'מקרה' יראה את ה' בעל הבירה בפרשתן (יב ה), 'ותמונת ה' יביט', וביאר הרה"ק הל"ב שמחה' זי"ע, שבא הכתוב ללמדנו שבכל 'הבטה' לא יראה אלא תמונת ה', כלומר, שבכל עניין מענייני עולם יראה את ה' - שהוא עשה ועושה את כל המעשים". וחלילה לנו לתלות את המאורעות בדרך המקרה, אלא הקב"ה הוא א-ל נורא עלילה המסבב את כל הנעשה בעולם בכדי להביא לידי קיום רצונו ית', ואין לנו שום חקר והשגה בחשבונות של מעלה. וכדאיתא בגמ' (סוכה נג.) 'רגלוהי דבר איניש אינון ערבין

א. בפרשתן (ט יח-כ) 'על פי ה' יסעו ועל פי ה' יחנו וגו', על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו. וכתב השל"ה הק' (דרך חיים תוכחת מוסר יב) וז"ל. יש רמז מוסר בכאן, על כל פעולה או תנועה שהאדם עושה, יאמר 'אם ירצה השם' או 'בעזרת השם'. למשל, בלכתו בדרך יאמר, 'הנני נוסע בעזרת השם יתברך, ובדעתי לחנות במקום פלוני בעזרתו יתברך אם ירצה'. וכשבא למקום החניה אז יחזור ויתן שבה, ויאמר 'הנה בעזרת השם יתברך באתי הנה, ובדעתי ליסע לזמן פלוני בעזרתו יתברך אם ירצה'. נמצא שם שמים שגור בפיו בשעה שעולה במחשבתו, ובשעת מעשה, ככה בכל פעולותיו. עכ"ל.

וכה היה אומר הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע, מיר האבן זייער ליב (אנו אוהבים מאוד) שאברך נושע בכן או בבת תיכף לתקופת השנה לאחר נישואיו, שהרי מדרכו של עולם, בעת שחסר לו לחם או דבר אחר בביתו מיד ירוץ לבית חמיו לקחת משם די מחסורו אשר יחסר לו... אכן לאחר שכבר זכה בברכת הבנים הרי אינו ממחר כל כך לרוץ אל ה'שווער' כי כבר אינו 'בן חורין' אלא תינוק תלוי בו ופעמים שחושש לצאת עמו מפני הצינה או מפני החמה, ומכיון שאין לו למי לפנות - אזי מוכרח הוא לתלות עיניו במרום ולבקש מאביו שבשמים שיזמין לו צרכיו, ואין טוב לו לאדם מאשר להיות תלוי במי שאמר והיה העולם.

וביסוד הדברים היה מבאר הרה"ק ה'נתיבות שלום' זי"ע מנהג ישראל, אשר בטרם יצא חתן לעמוד תחת החופה מוציאים מכיסי בגדיו כל מה שיש בתוכם, כי באו להשריש בחתן העומד לצאת 'לחיים', התבונן ושים על לבך היטב, כי אין לך משלך כלום... ואל תחשוב חלילה כי בכוחך הגדול ובחכמתך וכשרונותיך הנפלאים תוכל להצליח בחיים, אלא תזכור היטב שאין לאדם שום כח משלו, ותמיד נזקק הוא לחסדי המקום ב"ה, והכרה זו היא ה'מפתח' להצליח בכל אשר תפנה.

וכך רימז צדיק אחד במנהג חצרות הקודש לבית נאדבורנא לומר בעת זריקת ה'פעקלעך' על החתן העולה לתורה בשבת קודם הנישואין ניגון 'אחד יחיד ומיוחד', כי שלושה שותפין הם באדם, הקב"ה אביו ואמו (קידושין ל:), ומדרך העולם שבחור עד יום נישואיו הנו 'סמוך על שולחן אביו' ואמו, עד שבונה בית ו'על כן יעזוב איש את אביו ואת אמו', ובאו לרמז לו בשעה זו שעומד 'להיפרד' מהוריו, כי אם ישכיל להאמין ב'אחד יחיד ומיוחד' ולסמוך עליו אזי יזכה ש'יזרקו' עליו מלמעלה 'פעקלאך' (חבילות) מלאים בכל טוב הארץ...

ב. ועלינו להשריש את יסוד האמונה דייקא בתקופה הזו, כאשר פקד אותנו צרות רבות ורעות אשר לא נשמע כמותם עד עתה, כי לא ה'דוחק' ממית, ולא 'מדדרגות' גבוהות וכיו"ב, אלא ברצות ה' ובגזירתו שיארע כזאת על כן סיבב שיארע כך וכך.

הגרי"ז מבריסק זצוק"ל היה אומר, שהאומר 'איבדתי מעות ברחובה של עיר מאחר שנהיה לי חור בכיס בגדי, ומשם נפלו מעותי' שוטה הייתי שלא תפרתי וסגרתי את החור מיד כשנפער, הרי זה כפירה בהנהגת ה', אין לו אלא לומר מאחר ורצה הקב"ה שאאבד את מעותי על כן נתהווה לי חור בכיס.

באר הפרשה - פרשת בהעלותך

את תפקידו להתעורר ולשוב אל ה', אך ראש לכל והאמונה התמימה והפשוטה היא היא חיינו, וכמו ענייני ההתחזקות הוא החיזוק באמונה הטהורה שמאת ה' היתה זאת.¹

- שהאמונה מפיתה רוח חיים ומזלפת עלינו ועל נפשותינו שנאמר (חבקוק ב ד) 'וצדיק באמונתו יחיה' - שהאמונה מפיתה רוח חיים ומזלפת עלינו ועל נפשותינו

ג. מעשה באחד שעלה על יצועו וביקש שיעירו אותו בשעה פלונית כי מוכרח הוא לקום אז לצורך נחוץ ביותר, בהגיע השעה האמורה ניגשו אליו ידידיו וקראו את שמו בקול גדול והפצירו בו להתעורר, אך הלה היה שקוע ביותר בשינתו ולא שמע ולא הרגיש בכלום, בדלית ברירה לקחו מעט מים והתיזו טיפות על פניו, אך עדיין לא קם ולא זע' לגודל העייפות שתקפה אותו וחבלי השינה ש'קשרו' אותו אל המיטה, עד שלא נשאר ברירה אלא להביא כלי מלא מים ולשפוך את כולו על פניו...

ולדין ייאמר, הרי אין לשער נחלי הדמעות שירדו מעיני כל בית ישראל בשבועות האחרונים, ואם הוצרך הקב"ה לשפוך מאתנו 'מים רבים' באופן נורא שכזה, הרי זה מורה בעליל עד כמה עלינו להתעורר איש איש בדיליה ולא להמשיך בתרדמתנו כמימים ימימה...

ד. נוראות אמר הגה"ק הרבי ר' יהונתן אייבשיץ זי"ע (קשת יהונתן, דרוש ומספד) לרמזו בהא דאיתא בגמ' (שבת קנא): 'שלש דמעות רעות הן וכו' ושל בית הכסא', שהנה החטאים והעוונות נמשלו לטינוף של בית הכסא (עי' ישעיה ד ד וכן בהרבה מקומות), וכאשר מוריד דמעות ואינו חוזר בתשובה אלא ממשיך בדרכיו הראשונים אזי אין שום תועלת באותם הדמעות אלא הרי הם כדמעות של ביה"כ שאינם אלא 'רעות'...

ה. שמעתי מ'בעל אמונה' נפלא, כי קושיא עצומה הוקשה לו בלשון הכתוב (תהילים צב ג) 'להגיד בבוקר חסדך ואמונתך בלילות', מדוע פתח בל' יחיד וסיים בל' רבים, היה לו לומר להגיד בבקרים חסדיך, או לסיים ואמונתך בלילה... והיא קושיא עצומה.

אלא, כי אכן אין כל חידוש שיהא האדם מאמין בעת האורה - דוגמת הבוקר, גם בעת החשיכה מצינו רבים המתחזקים באמונה כי תחת החושך טמון אורה טובה וברכה, שהלא אנחנו מאמינים בני מאמינים בה' שהוא בורא ומנהיג לכל הברואים, אבל פעמים שבא על האדם 'גל שני', וגם שלישי בוא יבוא, וכגון, עד שכבר נתרפא מה'מחלה' מבשרים אותו הרופאים על שובה של המחלה, או שבקושי גמר את ה'חובות' ושוב בוקה ומבולקה, נפל עמוק יותר בבור... כדרך שנאמר 'ואנכי הסתר אסתיר', הסתר שאחר הסתר... אז יען האדם ויאמר אוי, אוי, אין לי יותר כח לסבול שוב... ומתייאש לגמרי ממצבו. לזה אמר ואמונתך - היכן היא תוקף וחוזק האמונה, בלילות - לשון רבים, כשהקושי שב וחוזר על עצמו בשנית אז הוא מתחזק ביתר שאת ועוז, זוהי אמונה אמיתית ואיתנה.

ולענייננו אנו, הגם שלדאבון לב נמצאים אנו ב'לילות' בלשון רבים... עוד זה מדבר וזה בא, מה שאירע בל"ג בעומר, ו'תוך כדי דיבור' שוב דודי ירד לגנו ללקוט שושנים ב'שבירת לוחות'... אך חלילה שנבוא לידי ייאוש ונפילת הרוח, אלא נחזיק בחבל האמונה בכל לב ונפש, כי אנו מאמינים בני מאמינים.

ובאמת מצב זה דייקא של הסתר אחר הסתר הוא סימן לגאולה הקרובה לבוא, וכמו שכתב רבינו בחיי (סוף פר' שמות) 'וכאשר יתקרב הקץ תהיינה צרות רבות ומתחזקות, והוא סימן הישועה לישראל' (עיי"ש באריכות).

וכך איתא במדרש (רבה טו ז) בפרשתן על הפסוק (ח א) 'בהעלותך את הנרות', אמר רבי חנינא, אמר הקב"ה, עיניי שיש בך יש בתוכן לבן ושחור ואין אתה רואה מתוך הלבן אלא מתוך השחור, ומה אם עיניך שיש בתוכן שחור ולבן אין אתה רואה אלא מתוך השחור, הקב"ה שכולו אורה הוא צריך לאורה שלכם. מכאן למדו צדיקים (כעיי"ז ב'שפתי צדיק בפרשתן) 'ארחות חיים', כי הנה לא כל העתים שווים, פעמים שמרגיש האדם אור בהיר בשחקים - כאותו לבן שבעיניי, כי אור ה' זרח עליו, ועל מי מנוחות ינהלו הבורא הן ברוחניות והן בגשמיות, לאידך, פעמים שהוא מרגיש כי עולמו חשך בעדו כאותו שחור שבעיניי, ומכל צד באים עליו צר ומצוק לייסרו, מצד יצרו הרודף אחריו, או מצד מצוקה גשמית, ויש הטועים ואומרים שעיקר עבודת האדם הוא בזמנים שאור ה' מאיר עליו, ולא כשאור וחושך משמשים בערבוביא, וק"ו בעת שהפך כולו לחושך. לזה אמר אין אתה רואה אלא מתוך השחור - דייקא מתוך השחור תראה את ה' יתברך. ולא תאמר שחפץ הקב"ה יותר בזמני אורה, כי 'הקב"ה שכולו אורה אינו נצרך לאורה שלכם'. אמנם לעבודתנו בזמני החושך הינו כביכול נצרך ונצרך, כי עבודה כזו - מתוך חושך ענן וערפל אין לו להקב"ה מהמלאכים דרי מעלה, כי אם מאתנו דרי מטה.

באר הפרשה - פרשת בהעלותך

ג

שללי חיזוק לעמוד איתן בכל צרה שלא תבוא, וזאת נחמתנו בעניינינו כאשר יודעים אנו שאבינו שבשמים עושה הכל בהשגחה פרטית ומדוקדקת, ובוודאי כל מה דעביד רחמנא לטב עביד.

וכן רמז לה הרה"ק רבי יחזקאל מקאזמיר זי"ע (מאמר יחזקאל עמ' קט) בפרשתו, דכתיב (יב ו) 'במראה אליו אתוודע', ומבאר, עיקר ההתקרבות אל השי"ת הוא דייקא על ידי מניעות ועיכובים – ובהתגברות האדם עליהם יתקרב ביותר אל ה'. ומרומז באופן עשיית ה'מראה' [שפיגע"ל], שנוטל האומן זכוכית שהיא זכה וברה, ואפשר לראות דרכה את כל הנעשה לפניו, ומדבק בה חתיכת כסף צרוף ועל ידי זה נהפכת הזכוכית ל'מראה', ונמצא שההסתרה החוסמת בעד ראיית האדם היא המביאה לאומן שתיעשה תכליתו ומטרתו. וזה במראה – כמו מראה החוסמת, כן אליו אתוודע – בזכות הקושי וההסתרה, כשמרגיש כי הכל סתום וחסום בפניו, אז אז יראה אליו הקב"ה.

ו. ולא עוד אלא שהעמידה בנסיון האמונה מרוממת את האדם, וכמו שכתב הרמב"ן (בספר האמונה והבטחון פ"ו) שלא נשתבח אברהם אבינו על מה שקיים את כל התורה (יומא כח:), כי רבים קיימו את המצוות כולן ולא נתעלו במדרגות כמוהו, אלא כל זאת היה בזכות עמידתו בגבורה ב'עשרה נסיונות', וכדאמרו במשנה (אבות ה ג) 'עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו ועמד בכולן – להודיע כמה חיבתו', וכבר איתא בספה"ק שעיקר הנסיונות היו בקבלת הנהגת הבורא באהבה בלא להרהר אחר מידותיו של הקב"ה.

ידוע דבר המעשה אודות הרה"ק ה'דברי ישראל' ממאדו"י זי"ע, שהוצרך לעבור ניתוח קשה בבית החולים אשר בברלין (שבדייטשלאנד), ומחמת מחלתו לא היו יכולים לתת לו 'סמי הרדמה' אלא נאלצו לנתח אותו כשהוא נייעור, רואה ומרגיש כל הנעשה עמו... ובשכבו על מיטת הניתוחים, והאיזמל חותך בבשר החי ה"י הביט הרה"ק מבעד לחלון וראה את בנייני העיר המפוארים, ועלה בליבו תיבות הפיוט (בתפילת נעילה ביר"כ) 'אזכרה אלוקים ואהמיה, בראותי כל עיר על תילה בנויה ועיר האלוקים מושפלת עד שאול תחתיה', ובאותה שעה נחה עליו רוח ה' וחיבר ניגון 'אזכרה' והוא בן ל"ב בתים. והנה בחדר הסמוך שכב נסיך שאף אותו ניתחו באותו זמן באותו ניתוח, והגם שהרדימו אותו זעק מייסורים, ושאל הרופא את הרבי, כיצד יתכן שהלה זועק ומיילל בכאביו ואילו הרבי מלחין ניגון... השיב לו הרה"ק, וכי סבור אתה שאיני בשר ודם, אף אני נאנק בייסורים, אלא שכל זעקת כאב מוחלפת ב'בית' של שירה וזמרה... ואין זה 'מליצה' בעלמא, אלא המאמין מתרומם בכל כאב וייסורים עד שמהם בוקעת ועולה שירת היהודי, שכל כאב נהפך לשיר וזמר...

ז. פעם נפגש הגאון רבי חיים קרייזווירט זצ"ל גאב"ד אנטוורפן עם הגאון רבי משה שמואל שפירא זצ"ל ראש ישיבת 'באר יעקב', ובתוך הדברים אמר רבי חיים בהתלהבות, יש לי 'ווארט' ששווה חצי מיליון דולר... וכשסיים לומר אותו רעיון נפלא פנה לר' משה שמואל ואמר, לא נתתי לך 'מתנה' חצי מיליון דולר בחינם, אלא החזר לי כנגדו בווארט יקר משלך, וכך נתגלגלו הדברים, עד שנשאר רמ"ש בעל חוב... ואמר לר' חיים, אין לי 'לשלם' לך משלי... על כן 'אשלם' בדבר יקר שאמרה הרבנית.

שהנה אמרו חז"ל (אסתר"ר ח ב) שמאחר ש'זעקה אחת ה'זעיק יעקב לעשו', דכתיב (בראשית כו לד) 'כשמוע עשו את דברי אביו ויצעק צעקה גדולה ומרה עד מאוד', על כן נפרע ממנו הקב"ה בשושן במעשה המן, שם נאמר אצל מרדכי 'ויצעק זעקה גדולה ומרה' (אסתר ד א), ולכאורה לא היה העונש בדומה לסיבתו, כי אצל עשו כתיב גדולה ומרה עד מאוד, ואילו מרדכי זעק רק זעקה גדולה ומרה בלא 'עד מאוד', אלא ביאורו, שאצל יהודי אין 'מציאות' של זעקה גדולה ומרה 'עד מאוד'... כי גם בצרה הגדולה ביותר שניתן להעלות על הדעת אינו מאבד עשתונותו ורוח החיים שבו 'עד מאוד', בידעו שאביו שבשמים הוא שהביא עליו את הצרה הגדולה, ואין זה אלא לטובתו האמיתית...

ובזה יתפרש מה שאמר דוד מלכא משיחא 'את חוקיך אשמור אל תעזבני עד מאד' (תהילים קיט ח), שביקש - אל תעזבני ותיטול ממנו את האמונה בך עד שארגיש שהצרה גדולה עד מאד...

ח. למה הדבר דומה, שאם נראה אדם 'בר דעת' משליך בחזקה אבן גדולה על רכבו החדש שקנה לאחרונה בסך \$100,000, הרי הדבר ברור שלא עשה כן לחינם (שהרי לא נשתבשה דעתו עליו...) אלא פשיטא שאינו מפסיד \$100,000 אלא מרוויח הרבה יותר, והשלכת האבן אינה מעשה היזק כי אם מעשה בניין... על אחת כמה וכמה כאשר הקב"ה 'משליך אבנים ושובר', שאין זה אלא לתועלת הרבה יותר גדולה ממה שהיה, אך אנו בקצר ראייתנו אין אנו יכולים להבין עומק מחשבותיו.

באר הפרשה - פרשת בהעלותך

מתבטלים מהם כל הייסורים, והיינו שפרשה זו נאמרה שלא על הסדר, בשעה שנדמה שאין העולם מתנהג כסדר הרגיל או כאשר שאין הולך לו לאדם כפי הסדר שהוא חישוב לעצמו, (כגון שלא הרוויח את אשר חשב להרוויח, או שלא נגמר עסק פלוני, ולא נעשה שידוך פלוני, בהגיעו לחנות או לבנק אחרי טלפולי הדרכים סגר הפקיד את שערי החנות והבנק למול פניו... וכו' וכו'), שהמקבל באהבה את ה'שלא כסדר' גדלה חשיבותו עד מאד - בספר בפני עצמו. ולא עוד אלא שהיא נאמרה 'להפסיק בין פורענות לפורענות'. פירושו, שכשיקבל על עצמו כל זאת בשמחה ובטוב לבב, בזאת גופא הריהו מפסיק ועוצר את הפורעניות".

התייצבו וראו את ישועת ה' - האמונה מהפכת הדין לרחמים בפרשתן (י לה), ויהי בנסוע הארון... וינסו משנאיך מפניך, וברש"י 'עשה לו סימניות מלפניו ומלאחריו (היינו נ' הפוכה מב' צדדיו), לומר שאין זה מקומו, ולמה נכתב כאן, כדי להפסיק בין פורענות לפורענות. ולחד מאן דאמר בגמרא (שבת קמז.) הסימניות באות לומר לן ש'ויהי בנסוע' הוא ספר בפני עצמו. ומבאר הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע כי כל זה יתבאר ביסוד אחר, וכך פירושו - שהרי 'ויהי בנסוע' היה מסעם הראשון של בני ישראל, שכאמור עברו עליהם או מעט ייסורים וקושי, ואילו היו מקבלים עליהם באהבה היו

ט. הנה כתיב (תהילים מב ה) 'תהום אל תהום קורא לקול צנורך כל משבריק וגליך עלי עברו', ומבאר הגאון רבי שמשון רפאל הירש זי"ע, המביט על התהום וגלי הים נראה לו הכל כגוש אחד הממהר לשטוף בשצף קצף כל הנקרה בדרכו ללא שום סדר והנהגה מכוונת. אך באמת - תהום אל תהום קורא 'לקול צינורך', כאומר הריני נשמע ומקבל את הדרכת הקב"ה, הוא השם בים דרך והוא מורה לכל טיפת מים אנה תלך, וכמו האוחז בצינור המעביר מעט מים במידה מדודה ובידו לכוון את תוקף זרימת המים ולכל אשר יחפוץ יטהו, וא"כ הכל בחשבון מדוקדק ומסודר ומדוד.

ומסיים הרש"ר בשבח והודאה לבורא עולם, וז"ל, 'כל משבריק וגליך' עלי עברו ואני נשארתי על עומדי, ומדוע, על שום שמשבריק היו וגליך לא נתת למאורעות הזמן לשבור אותנו לא הרשית להם לסחוף אותנו, עכ"ל. ואולי יש אתנו מקום לומר, שכאשר האדם יודע את הסוד הזה, הרי 'כל משבריק וגליך עלי עברו' - דוגמת משברי הים הם הגלים שהם רצים במרוצה גדולה מאד כאילו כדי לשבר את הסלעים, ומה נעשה בסופם - הם עצמם משתברים אל מול הסלעים האיתנים, כך האדם היודע ומבין שהגלים העוברים עליו הם 'משבריק, גליך' - שלוחיו של בורא עולם, והם באים רק לנסותו ולא לשברו, אז יעמוד כצוק איתן וכסלע חלמיש, ועל כל גל וגל הוא מנענע בראשו, ונותן לו לעבור מעליו, אינו נשבר ואינו מתיימש על ידם.

ויתבארו הדברים ביותר על פי מה שאמר לי אחד בתקופת חוליו, כשבחסדי ה' זכה לראות את ה'השגחה הפרטית' מלווה אותו על צעד ושעל, והטיב להגדיר את הענין, כי הנה גם לרוצח וגם לרופא יש 'סכין', מעתה, אם נעמוד מן הצד ונראה אדם האוחז בסכין, כיצד נדע אם הוא רופא ובידו 'סכין מנתחים' והוא איש העושה חסד, הוא או להבדיל רוצח הוא, ו'הסכין' משמשת אותו להרוג אנשים רח"ל... אלא שאם הלה אינו מקפיד להניח במקום מסודר ומשומר אלא 'זורקה' לכל עבר... הרי זה סימן ברור שאינו אלא רוצח, ועל כן לא אכפת לו על שלמות הסכין... אכן אם נראה שהוא מקפיד להניח את הסכין בתוך נרתיקה ובמקום מסודר וקבוע שמע מינה שהוא רופא. עתה, כשאנו רואים את ההשגחה הפרטית בתוך החולי, כאשר ה'סכין' יש לה סדר וחשבון, אין לך ראייה גדולה מזו שהאוחז בה הוא הרופא הגדול ביותר... וכל מעשיו אינם אלא לתועלת הרפואה. אף אנן נעני ונאמר, אם בתוך ה'חושך' רואים גילויים נפלאים של השגחה פרטית, ניסים ונפלאות עד אין מספר, אין לך הוכחה גדולה מזו שגם החושך וההסתר הינו לתכלית טובה...

י. וכך כתב הגה"ק רבי שלומה קלוגער זי"ע (שיח שלמה, אבל יחיד) בהא דאיתא בגמ' (יבמות קכא.) שרבי עקיבא היה בספינה שטבעה בלב ים, וניצל ועלה ליבשה, וכששאלוהו על נסיבות הצלתו אמר 'דף של ספינה נזדמן לי וכל גל וגל שבא עלי נענעתי לו ראשי', ומבאר, שהרי רבי עקיבא הוא בעל המימרא - 'לעולם יהא אדם רגיל לומר כל דעביד רחמנא לטב עביד', ובזה יתפרש אומרו וכל גל וגל שבא עלי נענעתי לו ראשי, שהכוונה היא על גלי הצרות שהתרחשו, גל אחר גל, שתמיד 'נענע בראשו' וקיבל עליו באמונה את הנהגת הבורא מתוך ההכרה שהכל לטובה. יא. וכבר המשיל הבעש"ט הק' זי"ע את ענין הגלות, למלכה שעברה על אחד מחוקי המלכות אשר עונש קצוב בצידי - להגלות ב'גלות' את העובר עליו, ומאחר ש'מלך במשפט יעמיד ארץ' והינו 'שומר חק' על כן לא היה

נפלאות מצינו בגדול שכרם של המצדיקים דין שמים עליהם^{יב}, דכתיב בסוף פרשתן שמרים נהייתה מצורעת כשלג ויצעק משה אל ה' לאמר א-ל נא רפא נא לה' (יב יג), ומבאר בספה"ק 'מגלה עמוקות' (פר' שמיני) בזה"ל, (שאהרן) קיבל שכר על השתיקה (ששתק כשמתו שני בניו נדב ואביהוא) וזכה להיות במדריוגת בו א-ל שנשתנה שמו למעליותא, נתנו לו מפתחות רפואה (וכמו שנאמר בויקרא יג ט) 'נגע צרעת והובא אל הכהן' (ובזה מבאר מה שנאמר) א-ל רפא נא רוא דמלה נוטריקון נדב א'ביהוא, באותו יום שנשרפו נדב ואביהוא זכה אהרן למדריוגת א-ל, לכן כשנצטרעה מרים ביקש משה שיתן רפואה לה, כי כבר ניתן לאהרן זוכה שתהיה הרפואה בידו, לכן עתה רפא נא לה למרים.

'ביד' ה' - הקב"ה אוהו אותנו בידיו, דאגה מניין

בפרשתן (ט ט), 'על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו'. הנה, הלכה פסוקה היא שאין ה'סותר' בשבת חייב

כיו"ב איתא באור החיים הק' (שמות יד טו) דבשעה שעמדו בני ישראל על הים ומצרים נוסעים מאחריהם, ויאמר ה' אל משה מה תצעק אלי, וקשה, ולמול מי יצעק אם לא אל ה' אלוקיו, ובפרט בעת צרה כדכתיב (ינה ב ג) קראתי מצרה לי, ומבאר האוה"ח שהרי באותה שעה היו ישראל נתונים בדין 'מה אלו אף אלו' (שמו"ר פכ"א), והוצרכו ל'רחמים' מרובים. ואף שרצה הקב"ה לזכות את ישראל בדינם, להתנהג עמהם במידת הרחמים ולעשות להם נס ופלא, אבל, לא הייתה להם כל זכות ומצוה לעורר עי"ז רחמים על עצמם. ע"כ אמר למשה מה תצעק אלי, אין הדבר תלוי בדי, כיון שמידת הדין מונעת אחרי שאינם ראויים לנס. ומה תעשה - דבר אל בני ישראל - שיתעצמו באמונה בכל לבם, ויסעו אל הים קודם שיחלק - על סמך הבטחון שייעשה להם נס, ובאמצעות זה תתגבר עליהם מידת הרחמים וכו' כי גדול הבטחון והאמונה הלו להכריעם למזבח.

בידו ברירה אלא לשלחה לארץ אחרת אשר מעבר לים, והנה באותם הימים היו הספנים כאומה בפני עצמה, שלא היו כפופים למרות המלך ולחוקיו, אלא יכלו לעשות כטוב בעיניהם הרעות... וכל מי שנזקק להפליג בספינה היה מפחד שמא יתנכלו אליו הספנים שהיו אנשים מושחתים ורעי מעללים. ותיכף משעלתה המלכה לספינה נעשה לה רע על הלב וחושך בעיניים כשראתה מי ה'מושל' עליה, ונפל עליה פחד נורא כי מי יודע מה יעלה בגורלה, כשאין מידם מציל. אך דבר אחד לא ידעה המלכה, כי הספן הראשי הנקרא רב החובל היה המלך בכבודו ובעצמו שהתחפש בדמות ספן, ואילו היתה יודעת מכך אזי לא היתה נתונה בהרגשת צר ומצוק, כי המלך נמצא איתה עימה בכל עת ובכל שעה ומה לה לפחד... ועל דרך זה ממש הוא עניין הגלות, כי הגם שהגלה אותנו הקב"ה אך ה'ממונה' עלינו הוא מלך מלכי המלכים הקב"ה, והוא שוכן איתנו ממש, ואדרבה גדולה השגחתו ית' עלינו במצב זה, ואילו היינו יודעים ומאמינים שאין אחד בעולם שיכול להרע לנו, והקב"ה נמצא עמנו, וכמו שנאמר 'עמו אנכי בצרה' שוב לא היה זה 'גלות'. וזהו הביאור בדברי הגמ' (ברכות לג.) 'כל אדם שיש בו דעה כאילו נבנה בית המקדש בימיו, מי שיש בו דעה ושכל יודע שהקב"ה עמו ואין זה גלות כלל, אלא כאילו הוא יושב תחת גפנו ותחת תאנתו כמו בהשקט ושלווה וכמו שיהיה לאחר שיבנה בית המקדש במהרה בימינו.

יב. סיפר הרה"ק ה'פני מנחם' זי"ע בבואו לנחם איש יהודי שישב שבעה על בנו שנלב"ע בשנות הבהרות, פעם נתבקשתי מאחד מפליטי המלחמה שריד חרב שאלך אל אבי הרה"ק ה'אמרי האמת' זי"ע, ואבקש ממנו איזה דבר חיזוק להחיות את נפשו השבורה ורצוצה על אבדון כל יוצ"ח בעלותם על מוקדה הי"ד, אמר לי אבי הק', כתוב לו כדברים הללו, שכאשר לקחו מדוד המלך ע"ה במלחמת ציקלג את הכל אזי ויתחזק דוד בה' אלוקיו (שמואל א' ל ו), ואח"כ החזירו לו את הכל. הוסיף הפני מנחם לספר 'עזות היתה בי', ושאלתי את אבא זצ"ל, מה ענין זה לזה, הרי אצל דוד היה 'שביה' - שהעמלקים שבו את כל אשר לו, והתחזק בה' שיושיע אותו ויחזירם לו, אבל בנידון זה הרי כולם נהרגו ונשרפו, ובמה יתחזק עתה האב השכול, השיב אבי בקצרה, כך תכתוב לו, ולא הוסיף לפרש כוונתו (אמנם אותו יהודי העיד על עצמו תמיד כי דברי הרבי חיזקו אותו ללא גבול).

וסיים ה'פני מנחם' ואמר, 'באמת עוד נקבל הכל בחזרה, וגם אם אין נראה לנו בעיני בשר האיך יתכן כדבר הזה, גם אליהו הנביא נמצא בכל ברית מילה ואין עינינו רואות'. ובפעם אחרת ביאר עוד על פי מה שאמר ה'אמרי אמת' שלעתיד לבוא יתברר כי כל עניין המיתה אינו אלא דמיון, וביאור הדברים, כי הנשמה ממשיכה לחיות, ובתחיית המתים נזכה לראות ולהשיג העניין לאשורו.

באר הפרשה - פרשת בהעלותך

סוף - בצל הבורא יתב"ש. אין כאן לא סוכות ולא רעמסס, לא איתם ולא רפידים, אבל יש כאן מסע אחד ארוך כשהם חוסים 'בצל כנפי הש"ת'. נמצא, שאין ה'סתירה' וה'בנין' אלא באותו מקום, ושפיר הוא סותר על מנת לבנות במקומו - כי חנייתם הקודמת הייתה בצל כנפי השכינה וגם חנייתם הבאה תהיה שם".

ודברי התורה הק' הם נצחיים ונאמרו לדורות עולם, לכל 'מסע' ותהלוכות החיים, הן בכלל והן בפרט, שתמיד אנו נמצאים 'במקום אחד' - בידיו של הקב"ה. והן הן דברי הרה"ק ה'בית אהרן' מקארלין זי"ע בשם אביו הרה"ק רבי אשר מסטאלין זי"ע על הפסוק (ישעיה כח טז) 'המאמין לא יחיש' - פירוש, לא ידאג (בית אהרן קמנ.), כי המאמין בבורא ית"ש שהוא מנהיג כל הברואים, הרי סמוך ליבו ובטוח בה' ולעולם אין לו סיבה לדאגה, שהרי יודע שאחוז הוא ב'ידיים טובות' - שהקב"ה נושא אותו בכל עת ובכל שעה".

אלא א"כ הוא 'סותר על מנת לבנות במקומו', והקשו בגמ' (שבת לא:), שהרי כל איסורי שבת ממלאכת המשכן נלמדו, ואת המשכן היו 'סותרים' על מנת לבנות שלא במקומו, שהרי היו מפרקים את המשכן על קרשיו בריחיו ואדניו על מנת להעמידו במקום אחר - בהגיעם למקום חנייתם החדש. ומתרצים בגמרא 'שאני התם, כיוון דכתיב על פי ה' יסעו ועל פי ה' יחנו - כעל מנת לבנות במקומו דמי'.

את עומק התירוץ ביאר הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל (שיחות מוסר תשל"ג כב) דמכיוון שנסעו רק על פי ה' והיו סמוכים ובטוחים עליו בביטחון גמור - שישמרם מכל נחש שרף ועקרב באותו מדבר גדול ונורא, ונחשב להם כמי שהם נתונים בידי הבורא יתב"ש הן בנסיעתם הן בחנייתם, ולא ייחשב להם כמי שהם נוסעים מרעמסס לסוכות ומסוכות לאיתם, כי אינם נוסעים ממקום למקום... רק 'באותו מקום' הם שוהים מתחילה ועד

יג. וביאר בדרך משל לאדם הנוסע בדרך ארוכה, ועל אם הדרך שואלים אותו מפעם לפעם 'איה מע"כ שוהה בזו העת' הרי הוא עונה במקום פלוני אני עומד, לאחמ"כ יענה ויאמר במקום פלוני... עתה הנני לצד עיר פלונית, ועתה אני בפרשת דרכים זאת וזאת. משא"כ אם ישאלו על ה'תינוק' הצריך לאמו ויושב בחיקה - יענו בכל עת 'התינוק נמצא כעת בחיק אמו' - היכן שרק תעמוד מרכבתם. כיו"ב לגבי המאמין בה' ושם כל מבטחו ומשענתו בה' הרי הוא כמי שנמצא תמיד בחיק אביו שבשמים. בזה יובן שפיר שאף במדבר נחשבו בני"י בכל עת כשרויים בידי הקב"ה, וסתירת המשכן וגם בניינו באותו מקום, והם סותרים על מנת לבנות במקומו - על פי ה' יחנו על פי ה' יסעו.

יד. משל למה הדבר דומה, איש אחד מ'בני העולם הגדול' - אשר לצורך עסקיו ומסחרו הוא נודד בארבע כנפות הארץ עמד וסיפר לרעהו מהמאורעות שעברו עליו בנסיעתו האחרונה, ובתוך הדברים סיפר שהיה במדינת סין (China) הרחוקה, וראה שם פארק שעשועים ענק ורחב ידיים, ובתוכו ניצב 'גלגל ענק' (Ferris wheel) אשר מחוברים אליו כסאות לישיבה, ובאים אנשים ומתיישבים שם, ומתחיל הגלגל לעלות 'עד לשמים' ומיד 'משפיל גאים עדי ארץ'... אך התיירא לנפשו להיכנס לשם שמא יארע דבר תקלה ויפול הגלגל עם יושביו הקשורים בו, או שמא בהיותו 'במרומים' יעוף ממושבו ו... בהמשך הימים נסע מסין ויחנה בענגלאנד (אנגליה), והנה גם שם יש 'גלגל ענק' רם ונישא פי כמה וכמה מרעהו שבסין, נכנס האיש בשלווה ל'גלגל' והתיישב על הכסא, לקיים בנפשו מה שנאמר 'יעלו שמים ירדו תהומות'... וכך הרבה לתאר כיד ה' הטובה עליו, עד שעצרו חברו, ואמר לו תמיהני עליך, מה ראית לעלות באותו גלגל בענגלאנד מה שלא עשית ב'סין', והלא דברים קל וחומר, שאם לא נכנסת לגלגל נמוך בסין קל וחומר שלא תיכנס לגלגל גבוה יותר.

השיב לו הלה, אין כאן תימה כלל, בהיותי בסין לא סמכתי כלל על הפועלים שבנו את הגלגל שאכן עשו מלאכתם נאמנה בבניית הגלגל, ואף לא סמכתי על המפעילים ב'פארק' שהם שומרים על הכללים (כללי בטיחות), שכן הסינים ידועים כמי שמקילים ראש בכדי לחסוך כמה פרוטות, ומי יודע אם לא חסר איזה בורג (Screw) וכדומה... ובקושי סמכתי עליהם כשהלכתי על קרקע מוצקה... לעומת זאת האנגלים ידועים כאנשים המקפידים על קלה כבחמורה לקיים את ההוראות ככתבם וכלשונם, על כן לא פחדתי כלל להיכנס אל ה'גלגל', כי ידעתי היטב שהכל בנוי היטב, מסודר ושמור כהוגן.

ולדין ייאמר, אף אם נראים לנו סערות הימים והמאורעות האחרונות כ'גלגל ענק המתהפך', אך יודעים אנו שהקב"ה בכבודו ובעצמו הוא מסובב את הגלגל... ואין מקום לדאגה שמא יקרה תקלה...

באר הפרשה - פרשת בהעלותך

ז

וממילא בוטח בו שידאג עבורו וימלא כל מחסורו^{טו}, וכדוגמת התינוק שאינו דואג מאין יבוא עזרי כי שם מבטחו באביו ובאמו שהם יספקו לו כל צרכיו^{טז}.

והא גופא היה חטאם של ה'מתאוננים' בפרשתן (פרק יא) שעליהם נאמר 'רע באזני ה'...' כדאיתא ברמב"ן בבארו תיבת 'מתאוננים'. שבתחילה מביא את ביאורו של ה'אבן עזרא' שהוא מלשון 'אוון' - שבני

ישראל דיברו דברי אוון, אך הרמב"ן דוחה ביאור זה, כי אם לזה הייתה כוונת הקרא, היה לו לומר בפירוש מה היה חטאם כמו שפירש בשאר חטאים. אלא כוונת הקרא לבכיה וזענות, ומתאוננים - מלשון 'מה יתאונן אדם חי גבר על חטאיו' (איכה ג לט), שהוא לשון כואב ומצטער על עצמו. שמאחר שנתרחקו ישראל ממדבר סיני שהיה קרוב למקום ישוב, ובאו בתוך המדבר הגדול והנורא - במסע הראשון, היו מצטערים בעצמם

מעשה באחד מגדולי הדור הקודם שמחמת סכנת חיים הוכרחו לחרות אחד מרגליו, בהגיע היום המיועד טיפלו בו הרופאים, ולחרדתם נוכחו לראות 'לאחר מעשה' שב'טעות' כרתו את הרגל השניה, לא ידעו הרופאים ובני המשפחה את נפשם, כיצד יספרו לו כזאת, שאירעה 'טעות' כזו... מכיוון שנתלחשו זה עם זה הגיעו הדברים לאזני ה'גדול', והלה נענה באמונתו החזקה, לא ולא, לא הייתה כאן כל טעות, אם רגל זו ירדה הרי זה סימן שהיא היתה צריכה לרדת, מעתה אין כאן כל טעות... ולדין ייאמר, השם ישמרנו מכגון דא, אבל נדע לכל ענין שבעולם - אין 'טעות' בעולם, הכל נעשה ביד מכוונת מלמעלה בהשגחה מדוקדקת על כל פרט ופרט.

טו. וכך דיין ממאמר הכתוב (תהלים כז א) 'לדוד ה' אורי וישעי ממי אירא ה' מעוז חיי ממי אפחד', 'שלא נאמר ה' אורי וישעי ולא אירא, ה' מעוז חיי ולא אפחד', אלא ממי אירא וממי אפחד שהוא לשון 'תמיה', והיינו שכל כך בטח בהקב"ה עד שהיה מתמה ושואל 'ממי יש לפחד'... וכמעשה שהיה, פעם נכנס לבית חתנות איש מלובש בעור הדוב (תחפושת) כדי לקיים מצות רקידה ולשמח את החתן, עמד שם ילד קטן שהחל לבכות מרוב רעדה ופחד מהדוב שנכנס הנה חפשי לנפשו, מה יעשה אביו - מראה לילד שאין כאן 'לא דובים ולא יער', רק איש פשוט המסתתר תחת עור הדוב... כך אמר דוד ממי אירא, אחר שרואה אני בביורו שהנני ביד ה', וכל המאורעות המפחידים אינם אלא הסתרה שמחביא הקב"ה עצמו תחתם...

ומי שלא זכה להשיג מדרגה זו, יתחזק באמונה יתירה שהקב"ה הוא עשה ועושה ויעשה לכל המעשים וממילא יבטח בו. וגם זה דומה לילד ההולך ברחוב ומתיירא מדבר מה שמיד אוחז הוא בידי אביו בחזקה לבל יעזבנו, ואחיזה זו מכניסה מרגוע בליבו, כך זה המתירא 'יחזיק' יותר את הקב"ה כביכול, וכמו שפירשו במה שנאמר (שמואל א' ל ה) 'ויתחזק דוד בה' אלוקיו', כי 'ויתחזק' הוא מלשון החזיק בו, וכביכול דוד המלך נאחז ונתפס בה' אלוקיו, ואחיזה זו היא נתנה לו את הכח והתעצמות להתחזק במצב הנורא שהיה שרוי בו באותה שעה.

טז. איתא בגמ' (ב"מ לג.) על הפסוק (דברים טו ד) 'אפס כי לא יהיה בך אביון' - אמר רב יהודה כל המקיים בעצמו כך סופו בא לידי כך', וביאר המהר"ל זי"ע (חידושי אגדות שם) שכאשר אדם מתיירא מן העניות, בזה גופא הריהו גורם לעצמו שתבוא העניות עליו, וכמו שנאמר (איוב ג כה) 'את אשר יגורתי יבא לי', כי כאשר ירא מאיזה דבר הריהו מקטין עצמו תחת דבר זה, ובזה גורם שיקרה דבר זה בפועל, וראיה לדבר, ממצאיאות הדברים כשיקח האדם 'לוח של עץ' ויניחנה על גבי הנהר בכדי לעבור עליו מקצה הנהר האחד למשנהו - קרוב הדבר שיפול, ואילו כאשר לוח זה יעמוד על הארץ יעבור עליו בשופי בלא שום נפילה, כי ע"ג הנהר הינו מרתת ומפחד שמא יפול, ועל הארץ אינו חושש למאומה. והיינו שמחשבת היראה מן הנפילה פועלת עליו שאכן נפול יפול. וכיו"ב ממש הוא בכל ענייני האדם, כאשר חושש ומתיירא מן העניות - 'סופו בא לידי כך', שהוא מביא על עצמו את העניות. משא"כ המתחזק ובוטח בה' שיחיש לו כל טוב, ושום רעה לא תבוא עליו, בזכות אלו המחשבות ניצול מכל רע, ויעבור מעל נהר החיים בשלום ובשלווה.

עוד איתא בתורתו של המהר"ל (גור אריה דברים כ ה) לבאר במה שמצינו לעניין היוצאים למלחמה, שהיו השוטרים מכריזים 'מי האיש אשר בנה בית חדש ולא חנכו ילך וישוב לביתו פן ימות במלחמה ואיש אחר יחנכו', ופירש רש"י 'ודבר של עגמת נפש הוא זה', ומבאר המהר"ל, 'שיש אדם בשביל שאחר יקח את שלו חלש דעתו עליו, ובשביל שחלש דעתו עליו איתרע ליה מזליה ומת במלחמה, ודבר זה גורם המיתה'. והיינו שהדאגה והמחשבה שמא יארע לו רע הן הן שהביאו עליו את המיתה.

באר הפרשה - פרשת בהעלותך

לאמר מה נעשה, איך נחיה במדבר הזה, מה נאכל ומה נשתה, ואיך נסבול העמל והעינוי, מתי נצא ממנו... ונמצא שסיפורה תורה מה היה חטאם", וזה היה רע בעיני ה'י, שהיה להם ללכת אחריו בשמחה ובטוב לבב מרוב כל טובה אשר נתן להם"ט.

ויצעקו אל ה' בצר להם - לבטל מעלינו כל גזירות קשות בפרשתן (יב יג), 'ויצעק משה אל ה' לאמר קל נא רפא נא לה'י, כה אמר הנה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע (ח"ח עה"ת כי תבוא) על הפסוק (דברים כו ז) 'ונצעק אל ה' אלוקי אבותינו וישמע ה' את קולנו, בזה"ל,

יז. וכבר אמרו לבאר מה הייתה טענתם של בני ישראל בפרשתן, בענין ה'מתאוננים' - 'זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם את הקישואים ואת האבטיחים ואת החציר ואת הבצלים ואת השומים, ועתה נפשנו יבשה אין כל בלתי אל המן עינינו' (יא ה-ו), ולכאורה אין כל שחר לטענתם, שהרי כל טעם שחשב עליו האוכל מה'מן' היה נרגש טעם זה בפיו, ומדוע לא חשבו להרגיש במן טעם דגה או קישואים ואבטיחים... (ובאמת, המן לא השתנה לטעמים אלו, כמבואר בגמ' יומא עה, וברש"י על אתר בפ' בהעלותך, ולא באנו אלא כ'דרוש') ומכאן ראינו, שקל יותר להתלונן ולבכות מאשר להפעיל את הראש אפילו במחשבה קטנה כטעם דגה וכו'.

יח. הוסיף הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע לבאר, שחטא זה הוא שורש החטאים כולם, כי כן מצינו בבני ישראל שהתחילו בחטא זה של עצבות מחוסר אמונה ושמחה, ומשם הגיעו לשאר עבירות ותאוות רעות כ'זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים' וכו'.

יט. שמעו נא למעשה שהיה במוצאי ראש השנה לפני כמה שנים בעי"ת בני ברק, כידוע ברחבי העיר מפוזרות 'תחנות אוטובוס' בו יאספו ה'עגלות' את הנוסעים איש איש למחוז חפצו... במוצאי ר"ה באישון ליל כשהשעון כבר הורה על 1:30 עמדו רבים מתושבי עיה"ק ירושלים ת"ו (לאחר שערכו את ימי החג בבני ברק) באחת התחנות ברחוב כהנמן בב"ב, והמתינו שיבוא אוטובוס הנושא את מספר 402 לקחתם לביתם... אך בוששו פעמי המרכבה מלבוא, וכבר נתגנב בלבם מחשבה שמא יצטרכו להישאר למשך כל הלילה ברחובה של עיר על טפיהם ומטלטליהם...

עד שמרחוק נראה אוטובוס ריק מנוסעים, ותעל הרינה במחנה - הנה קרבה ישועתנו לבוא, אך משנתקרב ראו שהוא נושא על חלונו מס' 318 הנוסע לעיר רחובות, מכיוון שכן, עלו עליו כמה מה'עסקנים' שבעם, וביקשו מה'נהג' שיאות להחליף את יעד נסיעתו ויקחם לעיה"ק ירושלים, אך הנהג לא אבה בשום פנים ואופן לשמוע להם, שהרי נשלח מטעם בעליו ליסע ל'רחובות', ויפצרו באיש מאד מאד עד שנכמרו רחמיו ונעתר להם - החליף את מספרו ל402 העלה את ציבור הממתנים בכליון עיניים - בישיבה ובעמידה עד אפס מקום, והחל ליסע ירושליימה. הנוסעים ששמחו ב'טובתו' של האיש החלו לשבחו להללו ולקלוטו, ולברכו בעולם הזה ועולם הבא גם יחדיו, בגמר חתימה טובה, ב'פתקא טבא' ובכל הברכות האמורות ושאינם אמורות בתורה... בהגיעו לחוצות ירושלים, ניגש אליו אחד הנוסעים ושטח תמיהתו 'וכי היאך לא חשש מר עשות כן' והרי המפקח עליך רואה את כל אשר נעשה (בשעת מעשה - ע"י GPS) ונמצאת מסכן עצמך עם פרנסתך... מילא הנהג פיו שחוק... וביאר לו עומק הענין... הנה יסלח נא מר כי טעות בידו... בחדר המפקחים ראו (ע"י כלים מיוחדים הפועלים בחכמת הטכנאלוגיה) שב'תחנה' פלונית - זו שעמדתם בה זמן ארוך מאד, רבים הממתנים לאוטובוס שיושיעם... והוכרז שחייבים לשלוח אוטובוס לשם, אך כל הנהגים ענו ואמרו פה אחד שאינם יכולים להתקרב לתחנה זו ולהעלותם לירושלים, כי כן מנהג ה'נוסעים' - להביע ולכלות את כל הרוגז והקצף (על המתנתם באריכות יתירה) על ה'נהג' שיבא לאספם ביתה - אף שברור כי לא לו החטא ועוון... עד שנענית - אנכי אקח 'נסיעה' זאת, עשיתי 'תחבולה' הצגתי עצמי 318 בכוונה להשתנות לאחמ"כ ל402 - כאשר יתחננו הממתנים בפני - ובזה הרווחתי שכל ה'קללות' נהפכו ל'ברכות' עד בלי די... לדין ייאמר, כאותו אוטובוס שאם היה מגיע כשעל חלונו כתוב 402 היו הכל מתלוננים וזועפים ועתה כשבא מתחילה כ318 הבינו לבסוף שהכל היה לטובה וברכה מתחילה, כך כיו"ב רבים הם המהלכים בעולמו של הקב"ה כשהם מלאים טענות כרימון, ואף על חסדי הבורא פעמים שלבו של אדם מפתהו להתלונן על הא ועל דא, מה עושה הקב"ה, מעמידו לרגע בפני מציאות שאיננה טובה אז ברגע יכיר שכשכהולך למישרין 'חסד' גדול הוא מן השמים... יכניע עצמו, וישוב לראות שהכל מעיקרא לטובה היה (ומתחילה נשלח האוטובוס כ402) מידידיו של הגומל חסדים טובים לעמו ישראל, וכי לא עדיף להכיר בזה בטרם יצטרכו לשנות עליו סדרי בראשית ח"ו. [באותו ענין, נלמד ממעשה זה, שהרי אותם 'עסקנים' וחברה'מנים' מדמים בנפשם, אה, ב"ה לאור השתדלותי הרבה פעלתי על לבו של הנהג שיקח את הקהל לירושלים, ובאמת, שטויות והבלים מחשבותיו, שהרי מתחילת דרכו כבר היו פניו מועדות ירושליימה...]

וישמע את תפילתנו לא נאמר, אלא וישמע ה' את קולנו, ללמדנו בא, שצריכים לצעוק בקול בעת צרה^{כא},

כ. כתב ה'חיד"א ז"ע (נחל קדומים בפרשתו) לבאר כפל הלשון 'קל נא רפא נא לה' - שמעתי משם הקדמונים דמשה רבינו ע"ה מסרו לו זה הסוד בשמים, דכשיתפלל ויאמר ב' פעמים נא בתפילתו תקובל תפילתו. ומשום הכי אמר 'קל נא רפא נא לה' ויעתר לו ה'.

ואולי ביאור הדברים הוא, כי נא הוא לשון תחנונים, ו'סוד' קבלת התפילה היא שיפציר האדם בבקשת רחמים ותחנונים, וכאשר יתחנן וישוב להתחנן, הריהו מובטח שיתקבלו תפילותיו ברחמים וברצון.

מעשה שהיה בימי ה'חתם סופר' ז"ע, באחד הערים נתבקש ה'מרא דאתרא' לישיבה של מעלה, חיפשו אנשי העיר רב חדש שימלא מקומו, על הפרק היו להם כמה הצעות, אחד מהם היה תלמיד מופלג של ה'חתם סופר', ועוד תלמיד חכם אחר. לשם כך נסע החתם סופר עם תלמידו אל אותה העיר - להשתדל ולהמליץ על תלמידו כי ראוי הוא לכהן פאר כרב ומרא דאתרא בעיר ואם בישראל כעירם. אך כל השתדלויותיו של החתם סופר לא הצליחו, והרב השני נבחר לכהן פאר על פני תלמידו. באותה שעה נענה החתם סופר ואמר לתלמידו, מה אעשה וכל השתדלויותי אין בכוחם לעמוד לנגד דמעותיו של התלמיד חכם השני, שהיה הלה שופך דמעות כמים בתפילתו שיזכה להיבחר כרב... (י"ג, שהחת"ס נענה שאין בכוחו לעמוד נגד 'אמירת תהלים' שהרבה אותו רב לומר).

כא. איתא בגמ' (שבת טז.) 'אילן המשיר פירותיו סוקרו בסיקרא (צובעו בצבע אדום) כי היכי דליחזייה אינשי וליבעו עליה רחמי' - כדי שיראו אנשים ויבקשו עליו רחמים. ומכאן למדנו, כי אם רואים אנו אילן המשיר פירות הרי זה סימן שהאילן צריך תפילות הרבה שיתקיים, ומן השמים רוצים שיתפללו עליו.

ורמז נורא יש בזה לדידן, כי לדאבון לב 'אילן' בית ישראל 'משיר פירותיו' רח"ל, כמה צעירים עולי ימים ורכים בשנים 'נשרו' בתקופה האחרונה ולא זכינו להנות מאותם פירות, ואין לנו אלא לתפוס אומנות אבותינו בידינו ולבקש רחמים, כי מן השמים מראים לנו 'בקשו רחמים', השתדלו והרבו תחינה לבטל כל גזירות קשות ורעות ושלא ישמע עוד שוד ושבר בגבול עמך בית ישראל.

וכבר כתב המהרש"א (ח"א שבת קו. ד"ה ידאגו) על הא דאיתא בגמ' 'אחד מבני חבורה שמת תדאג כל החבורה כולה' בזה"ל, ר"ל, ידאגו ובעו לאפושוי ברחמי טפי (-צריכים להרבות ברחמים יותר) נגד מידת הדין ששלט בהן, עכ"ל.

מעשה בבת מלך שחלתה אנושות ונטתה למות רח"ל, מיד הזעיקו רופאים מומחים שיבדקו אותה, הללו פשפשו ומצאו את שורש המחלה המקננת בה, ואמרו שיש רק תרופה אחת שבכוחה לרפאותה, אך דא עקא, שהיא נדירה ביותר וא"א להשיגה אלא בקצה העולם, ועולה הון עצום ביותר וכרוכה במאמצים כבירים להביא אותה משם, אך כלום חסר בבית המלך מאומה, וכל הון דעלמא אינו שווה כנגד חיי בת המלך האהובה עליו, מיד שלחו שליחים מסורים ונאמנים שיחושו להביא את התרופה וציידו אותם באוצרות מלכים, ובינתיים לא ספרו למלך את דבר הרופאים והמאמצים הנעשים להשגת סממני הרפואה, בכדי שלא להדאיגו. אחר כמה שבועות הגיעה הבשורה המשמחת - השלוחים הגיעו ובידם התרופה הנכספת, נכנסו לבשר למלך שה'ישועה' הגיעה, ובוה סיפרו לו את כל אשר אירע, פרץ המלך בבכי גדול, נבהלו המקורבים ושאלוהו, מדוע יבכה המלך, עתה כשבתו עומדת לחזור לארץ החיים, נענה להם המלך, בשמעי כמה עלתה התרופה ואלו מאמצים נצרכו להשיג אותה מבין אני היטב עד כמה נוראה המחלה ועד כמה קרובה היא לשערי מוות... והנמשל פשוט וברור, אם היינו צריכים לשלם מחיר כה יקר הרי זה מורה כי זקוקים אנו לרחמי שמים מרובים, ועד כמה עלינו לזעוק ולהתחנן ש'מידת הרחמים עלינו התגלגלי'. הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' ז"ע (הו"ד בשפתי צדיק הוש"ר לב) הוכיח נוראות ממה שמצינו ב'נערה המאורסה' שהיא נענשת 'על דבר אשר לא צעקה' (דברים כב כד), שמכאן למדנו 'כשהאדם יכול לצעוק ואינו צועק מקרי רצון' [ולא אונס], על כן בת עמי לא תחשה ולא תשקוט בזעקה... וידוע מה שאמרו חז"ל (שבת לב.) לעולם יבקש אדם רחמים שלא יחלה, וכן אמרו עוד (סנהדרין מד:) 'לעולם יקדים אדם תפילה לצרה'.

ויתבאר עוד על פי אותו דבר נאה ומתקבל ששמעתי מראש ישיבת 'מאור התלמוד' ברחובות, שהנה אנו אומרים באמצע הלל 'אנא ה' הושיעה נא, אנא ה' הצליחה נא, ולכאורה מה מקום לבקשה באמצע ההודאה, והא למה הדבר דומה, לאחד שלוה מחברו מאה אלף דולר, לאחר זמן ניגש אליו ואמר לו 'יישר כוחך על ההלוואה הנכבדה, שמא תואיל להלוות לי עוד חמישים אלף דולר'... והדבר פשוט שאין בזה לא טעם ולא ריח, ואין זו הודאה כלל, ואם כן כיצד אנו מודים להקב"ה על רוב חסדיו ובתוך כדי דיבור מבקשים אנא ה' הושיעה נא. אלא, שאכן המודה

ועי' עונה ה' תיכף, ואף כי לפעמים עונה ה' במשך איזה ימים, ואפילו לכמה שנים, כדאיתא במדרש (מדרש שמואל ד) יש תפלה לכמה שנים, אבל הצעקה בקול מועלת מיד. עכ"ל. וכלומר, שהגם שאין תפילה שחוזרת ריקם ואינה פועלת פעולתה לטוב, אך לפעמים אין בכוחה להחיש את הישועה מיד, אלא ממלאים מן השמים את מבוקשתו רק לאחר זמן, אבל הצועק בתפילתו נענה מיד²².

לחברו על עזרתו ומבקש ממנו עזרה נוספת אין להודאה זו 'פנים' כלל, אמנם המרגיש שחייו תלויים בעזרת חברו ומבקש ממנו שימשיך להצילו אין לך הודאה גדולה מזאת, וכגון, העומד בין שמים לארץ ונאחז בכל כוחו בחבל אשר חברו מחזיק ממעל ומודה לו על שהחזיק עד עתה ומבקש אנא המשך לאחוזי לבל אפול ארצה הרי עצם הבקשה היא היא ההודאה, שמכיר הוא בטובתו של חברו שכל הצלתו עד עתה היא רק בזכותו, ולכן הוא מבקש ממנו שימשיך להחזיקו אל תרף, וכך צריכה להיות ההודאה אל הקב"ה, שאינו עוזר לנו אלא הוא המחייב אותנו בכל רגע ורגע - ועל חיינו המסורים בידך, וממילא אנא ה' הושיעה אנא ה' הצליחה נא.

ולענייננו ייאמר, כי עלינו להרבות בתפילות ובתחנונים מתוך ההרגשה וההכרה באמיתות הדברים אשר הננו תלויים ביד הקב"ה בכל עת ובכל שעה, 'ואתה מחייה את כולם' כל רגע בפועל ממש, על כן אל תעזבנו ואל תטשנו... כב. ואין הכוונה לצעוק בפיו גרידא, אלא כפי העולה מהספה"ק עניין 'צעקה' נובע מתוך ההכרה שאדם מכיר שרק הקב"ה יכול להושיעו, הן כשרואה זאת מצד 'מציאות' הדברים, ובעיקר, כשמשריש בעצמו את האמונה שאין לו שום פתח הצלה אלמלי הקב"ה עוזרו, ולאידך מרגיש שאין בכוחו לשאת את הצרה, עד שמאיליה פורצת זעקת הלב, אוי טאטע אין הימעל, געוואלד... (אוי, אבי שבשמים, הצילני נא), וזעקה גדולה ומרה זו מחרישה כל מקטרגים ופותחת כל רקיעים.

הנה איתא ברמב"ם (מתנות עניים פ"ז ה"ג), לפי מה שחסר העני אתה מצווה ליתן לו... אפילו היה דרכו של זה העני לרכוב על הסוס ועבד רץ לפניו והעני וירד מנכסיו קונין לו סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו שנאמר די מחסורו אשר יחסר לו, ומצווה אתה להשלים חסרונו ואין אתה מצווה לעשרו. ובהלכה ז' כתב, ועני המחזר על הפתחים אין נזקקין לו למתנה מרובה אבל נותנין לו מתנה מועטת, ואסור להחזיר את העני ששאל ריקם ואפילו אתה נותן לו גרוגרת אחת שנאמר אל ישוב דך נכלם.

מכאן למד הגאון רבי שמשון פינקוס זצ"ל יסוד נפלא בהלכות תפילה (שערים בתפילה, עמוד 14), שהרי בתפילה הננו באים לפני הקב"ה 'לבקש רחמים כעני בפתח' (ל' הפייט בתפילת ימים נוראים), כיצד נזכה שהקב"ה ישמע שוועתנו וימלא כל מחסרונו אם נשכיל לבקש ממנו כאותו העני המוזכר ברמב"ם, וכלומר, שאם האדם עושה השתדלויות שונות, ונוקש על דלתות כל העסקנים, בעלי שררה ובעלי יכולת, וכ'השתדלות' נוספת הוא בא גם אל המלך לבקש ממנו, כמי שבא לעוד 'אדרעס' (כתובת נוספת) לבקש סיוע ועזר, כי אז נקבל ח"ו רק 'מתנה מועטת'. אמנם אם נבוא כמי שאינו מתדפק אלא על דלת אחת - אשר שם מושב העשיר הגדול אשר בידו להושיעו ולהוציאו ברגע אחד מאפילה לאור גדול, ורק ביכולתו להושיע אז נקבל מתנה מרובה, כך בתפילה המתפלל מתוך הרגשה שאין לנו לך גואל ומושיע אלא אתה, אם כן מחויבים לתת לו מתנה מרובה, בשפע רב עד בלי די. ועוד, אם נבקש בהכרה שאנו חסרים לאותו הדבר, ובלא דבר זה חיינו אינם חיים, אזי כביכול 'על פי תורה' יקיים בנו הקב"ה כלשון הרמב"ם ומצווה להשלים חסרונו (שהרי אינו מצווה לעשרו - להוסיף לו על מחסורו, ורק עד כמה שהוא 'חסר' לאותו דבר כך יקבלנו), כשהקב"ה ימלא כל מחסורנו.

וכתב שם עוד וז"ל, ודבר זה בענין תפילה נוקב ויורד הוא עד התהום, כשיש איזו צרה כגון שצריך סכום כסף בדחיפות גדולה ורץ מזה ולזה, וגם מתפלל ומבקש, וגם הולך לקבל ברכות מצדיקים, או כשיש חולה בתוך ביתו ועושה כל ההשתדלויות, הולך לרופא ונוטל רפואות... וגם מרבה בתפילה כחלק מ'חובת השתדלותו', הרי זה באמת כעני המחזר על הפתחים - שהעני מחפש עזרה מכמה וכמה מקורות שונים, ובתוכם גם לבעה"ב הזה נשואות עיניו, ואז ההלכה היא שאינו חייב לתת לו אלא דבר מועט. כן הוא בתפילה, שכאשר עוסק הוא בכל דרכי ההשתדלות ובכללם גם ניגש לתפילה ונושא עיניו לשמים, הרי אז ההלכה נותנים לו מתנה מועטת, שגם הקב"ה יתן לו קצת סייעתא דשמיא, וכמש"כ הרמב"ם 'אסור להחזיר את העני ששאל ריקם, ואפילו אתה נותן לו גרוגרת אחת שנאמר אל ישוב דך נכלם', אבל יותר מדבר מועט אינו חייב לתת שיש לו ממי לקחת ומסתדר לבד.

גם בהפלגה [כדרך שנאמר 'הרחב פיך ואמלאהו' (ופירש"י בברכות נ. - הרחב פיך לשאול כל תאוותך)] היה פועל בוודאי, רק שהוא מרוצה אה"ב בכל שהו, וצריך לזה דעת שלא להתרצות ולחשוב עצמו שאינו חסר (ולא להיות 'מסתפק במועט') רק בישועה שלימה. עכ"ל. ומוכיח זאת מדברי הגמרא במסכת תמורה (טז.) על הפסוק (דה"א ד י) 'ויקרא יעבץ לאלוקי ישראל לאמר, אם ברך תברכני והרבית את גבולי, והיתה ידך עימי ועשית מרעה לבלתי עצבי, ויבא אלוקים את אשר שאל', ואיתא שם בגמרא - אמר יעבץ להקב"ה אם ברך תברכני וגו' הרי טוב, ואם לאו הרי אני הולך בנסיסי לשאול (הרי אני מת בעצבוני - רש"י). והיינו ש'יעבץ' התפלל באופן ש'הרגיש חסר' והרגיש בנפשו שאם אין השי"ת מושיעו בישועה שלימה טוב מותו מחייו - מיד 'ויבא אלוקים את אשר שאל', והנה ב'כתוב' לא נזכר תיבת 'מיד' אלא כן הוסיפו בגמרא, להראות שפועל תיכף ומיד בתפילתו.

ואל תאמר הן הצרה באה עלי 'בדין' וכיושר מחמת עוונותי המרובים, ואם כן לא תתקבל תפילתי וצעקתי, אלא שמע נא למה שכתב המבי"ט (בית אלוקים שער התפילה פ"ו) בביאור מה שנאמר (תהילים קו ו) 'ויצעקו אל ה' בצר להם ממצוקותיהם יצילם', וז"ל, כשהם צועקים אליו ית' כשהוא צר אותם, כלומר שמכירים שמאתו באת להם הצרה הזאת והם צועקים אליו, אז מן המצוקות שלהם שהם גרמו באיולתם גם כן מושיע אותם, וזהו הנרצה באומרו ממצוקותיהם ולא אמר ממצוקות יושיעם, עכ"ל, כי הקב"ה שומע תפילת כל פה, ואפילו הרשע הגדול ביותר בידו לבטל כל גזירות קשות ומרות, אם יעק מעומק לבבו אל הקב"ה²² שירחם עליו²³.

ודבר זה ידוע ומורגש לכל אחד - אם ישים לב לזה, כשבא עני שהוא נצרך גדול ומבקש נדבה גדולה והנדיב פוטרו בדבר מועט, הבה נתבונן מעט, מה הם מחשבותיו של אותו בעל הבית ברגע זה כשמלוהו עד הדלת, בוודאי הוא חושב, זה האיש יסתדר כבר בלעדי - הוא לא ימות מרעב. וכן אם תשאל את הקמצן הגדול ביותר כשסוגר הדלת בפני העני - מה הוא חושב כאשר מחזירו ריקם, וודאי אין מחשבתו - לא איכפת לי שימות ברעב, אלא הוא חושב מדוע הוא בא דווקא אלי, שילך לאחרי, אבל אם היה ברור לו שאין לעני זה למי לפנות רק רוצח ואכזר גמור היה משיב פניו ריקם, וכן הוא אצל הקב"ה כשבא ונופל לפניו יתברך בטענה ברורה שירחם עליו - כי אין לו אחר לפנות אליו ואם לא ירחם הקב"ה עליו הרי ישאר במחסורו לעולם, מיד ירחם עליו הקב"ה, וימלא מחסורו. כג. וכן הוכיח הפלא יועץ' (ערך צעקה) ממה שנאמר (תהילים לד יז-יח) 'פני ה' בעושי רע להכרית מארץ זכרם, צעקו וה' שמע', והרי שאפילו אותם עושי רע שדינם נגזר להכרית מארץ זכרם, אך אם צעקו - וה' שמע. וכה היו דבריו הנוראים של הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע (אמרי פנחס השלם שער תורת האדם נ) לאיש יהודי בשם ר' דב כהן שנפטרו לו כמה מבניו, וז"ל. 'מיינער' איך בעט דיר, וויא לאזט מען קינדער שטארבן, דו גלייבסט עס

זכבר איתא בזה"ק (ה"ב כ.) בהאי לישנא קדישא, גדולה צעקה מכולן, שצעקה היא בלב, הדא הוא דכתיב (איכה ב יח) 'צעק לבם אל ה'', צעקה וזעקה דבר אחד הוא, וזה קרובה להקב"ה יותר מתפלה ואנחה, דכתיב (שמות כב כב) 'כי אם צעוק יצעק אלי שמוע אשמע צעקתו'. אמר רבי ברכיה, בשעה שאמר הקב"ה לשמואל 'נחמתי כי המלכתי את שאול למלך (שמואל א' טו יא), מה כתיב ויחר לשמואל ויזעק אל ה' כל הלילה', הניח הכל ולקח צעקה משום דהיא קרובה לקב"ה יתיר מכולהו, הדא הוא דכתיב (שמות ג ט) 'ועתה הנה צעקת בני ישראל באה אלי', עכ"ל"ק.

עוד כתב הגה"ק החיד"א זי"ע (שפה אחת ד"ה שועת) בגודל כוח הנורא של ה'צועק' בתפילתו, שהנה נאמר בתפילת נשמת 'שועת עניים אתה תשמע צעקת הדל תקשיב ותושיע', ויש לבאר שינוי הלשון שבתחילה הזכיר עניים בלשון רבים, ואילו בהמשך נקט דל בלשון יחיד, וכן לגבי 'שועת עניים' אמר רק אתה תשמע, ואילו לגבי 'צעקת הדל' נאמר תקשיב ותושיע, אלא כי הברדל גדול יש בין ה'משווע' בתפילתו לזה ה'צועק', שגדול כוחה של צעקה שהיא נענית אפילו ביחיד הצועק על מצבו, והקב"ה מקשיב ומושיע תיכף ומיד (ואילו בלא 'צעקה' אוי אף תפילת רבים אינה פועלת מיד אלא 'נשמעת' במרומים ונענית בבוא עיתה וזמנה).

בלל גדול ונורא בהלכות תפילה לימדנו הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע (צדקת הצדיק אות ר"ג) וז"ל, מי שהוא חסר ומבקש השלמה (ר"ל, שהקב"ה שישלים מחסורו) אי אפשר שהקדוש ברוך הוא לא יענהו, וכמו ששמעתי דבל אחד מישראל שחסר לאיזה דבר ומבקש

באר הפרשה - פרשת בהעלותך

(היינו שבני ישראל האמינו בכחית 'עיני ה' שהקב"ה צופה מביט ומשגיח הכל. אך לא האמינו דיים ב'אזני ה', שבידם לשנות ולהפך כל סדרי בראשית בהבל פיהם זו התפילה). וזהו ויהי העם כמתאוננים רע באזני ה' דיקא, שרצו להכחיש בחינה הנקראת אזני ה', וישמע ה' - פירושו, הראה להם שהוא שומע לקול תרעומת שלהם, ומזה ישאו ק"ו בנפשם - אם את קול תרעומת שלנו שמע ה', כ"ש שישמע לקול שזועתנו ויאזין תפילתנו, למלא כל משאלותנו".

ומבאן, שהקב"ה חפץ בתפילת כל פה יהיה מי שיהיה יי, שהרי אפילו תפילת ה'מתאוננים'

בעניין זה ביאר הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (ד"ה ויהי) הא דכתיב בפרשתן (יא א) 'ויהי העם כמתאוננים רע באזני ה' וישמע ה', וז"ל, 'יש בחינת עיני ה' וזו היא השגחתו ית' על כל הברואים - לתת לאיש מראשית השנה מה שיהיה באחריתו. אמנם בחינת אזני ה' היינו ששומע תפילתנו, ומשנה הגזירה עתים לטובה... כי הקב"ה משנה הנגזר עפ"י תפילותיהם של צדיקים בכל עת ורגע. וזהו שהיו מסתפקים בו ישראל בעת ההיא, לאמר, נהי כי עינו עלינו לטובה - לגזור עלינו לטוב ומוטב. מכל מקום שוב אינו משגיח בתפילת כל פה להפוך המידה ממה שהיה ולמלאות משאלות תאוותינו

נישט אז דער גרעסטער רשע - אז ער שפארט זיך צום אייבערשטיין קען ער ביי איהם אויס בעטן וואס ער וויל, עכ"ל, (ובלה"ק -) יקירי, היאך הנך נותן לזה להמשיך - שימותו הילדים, וכי אינך מאמין שאפילו הרשע הגדול ביותר - אם אך יפציר בתפילה לפני ה', אפשר לו לפעול אצלו כל אשר ברצונו.

כד. כתב הרה"ק ה'תפארת שלמה' זי"ע (ליקוטים, על תהלים) על הפסוק (תהלים קו ל-לא) 'ויעמוד פינחס ויפלל ותיעצר המגפה ותחשב לו לצדקה לדור ודור עד עולם, ולכאורה צריך ביאור, במה נשתבח פינחס שתחשב לו הצלת בני ישראל לצדקה לדור ודור, ואילו בהצלתו של אהרן בהקרבת הקטורת לא נאמר כן. ומבאר הרה"ק, שאהרן הכהן עצר את המגיפה ב'קטורת' הקיימת רק בזמן שביהמ"ק קיים, מה נעשה עתה כשחרב הבית... לזה בא פינחס והעמיד את המגפה ב'תפילה' אשר עד עצם היום הזה יש בכוחו להתפלל בכל לב כדוגמת פינחס באותם הימים ללא כל שינוי - להציל רבבות אלפי בני ישראל מכל גזירה קשה ורעה, ובעבור העמדת כח זה תחשב לו לצדקה לדור ודור עד עולם.

נוראות אמר הגה"ק מהר"י אסאד זי"ע (דברי מהר"א תהלים י) על הפסוק 'למה ה' תעמוד ברחוק תעלים לעתות בצרה', כי הנה הכתוב אומר (שמות כג ד-ה) 'כי תפגע שור אויבך או חמורו תועה השב תשיבנו לו, כי תראה חמור שונאך רובץ תחת משאו... עזוב תעזוב עמו', ובגמרא (פסחים ק"ג:) הקשו איך שייך 'אויבך' ו'שונאך', והרי נצטוונו 'לא תשנא את אחיך בלבבך'. ותירצו בגמרא, שמדובר שראה בחברו דבר עבירה באופן שמותר לשנאותו ומצוה לשנאותו (עיי"ש). ואמר המהר"א, הרי הקב"ה מקיים את כל התורה כולה (שמו"ר ל ט), ואם כן כביכול יש לו לקיים בנו בני ישראל מצוות 'פריקה' לסייענו ולהקל מעלינו עול משא הגלות. וא"ת שכך עלתה בידינו כי חטאנו, ומצווה לשנא את החוטא, הרי אף על 'חמור שונאך' נצטוונו בפריקה, ואם כן 'למה ה' תעמוד ברחוק תעלים לעיתות בצרה'...

אלא ביאורו, כי דין נוסף נאמר ב'פריקה' והוא מה שאמרו בגמרא 'כי תראה - יכול מרחוק, תלמוד לומר כי תפגע', והיינו מקרוב, אמור מעתה, מתי יקיים הקב"ה פריקה בבני ישראל, כשיפסיקו 'לעמוד מרחוק' שהרי מיום שחרב ביהמ"ק הפריש הקב"ה שכינה מן הארץ (ר"ה לא), כיצד ייהפכו בני ישראל להיות קרוב - ע"י התפילה, כמו"ש (תהלים קמה יח) 'קרוב ה' לכל קוראיו' כי ע"י הקריאה זו התפילה יהיה קרוב אלינו אז יקיים בנו הקב"ה 'עזוב תעזוב' ויפרוק מעלינו כל עול קשה [עוד אמרו לבאר עד"ז, שהקב"ה יפרוק מעלינו את העול כשנקיים 'כי תפגע' מקרוב, ומיהי ה'פגיעה' - זו התפילה, כמו שאמרו (ברכות כו:) 'אין פגיעה אלא תפילה'].

כה. ומעניין לעניין, באחת השנים חיפשו ראשי הקהל בלאנדאן (לונדון) אחר 'בעל תפילה' לימים נוראים, איש ראוי והגון לקהילה חשובה ומפוארת כמותם... ואכן, הגיעה הצעה מאת איש פלוני הרואה עצמו מתאים לתפקיד חשוב זה, בדקו אחריו ראשי הקהילה ונוכחו לראות כי הוא מיטיב נגן ופרקו נאה, אך עדיין לא הסתפקו בכך, ושלחוהו לרב העיר הגאון רבי יחזקאל אברהמסקי זצ"ל שיעמוד על טיבו וארחות חייו, האם הוא ירא שמים מרבים. כשעמד לפני הרב ל'מבחן' שאלו הגר"י לפירוש התיבות 'ובכן תן פחדך', השיב הלה שאנו מבקשים מהקב"ה שיגלה מלכותו בעולם ויתן פחדו בחן... מתוך חסד ורחמים ולא בגבורה ובדין (כשהוא טועה ומחליף מ'בכך' ל'בחן'), נענה לו הרב

באר הפרשה - פרשת בהעלותך

יג

נשמעת במרומים, כי השי"ת מתאוה לתפילתם של כל ישראל, וביד כל אחד לפעול בתפילתו גדולות ונצורות^{יג}.

שלא היה עמהם בחנוכה, לא הוא ולא שבטו, אמר לו הקב"ה, חייך שלך גדולה משלהם, שאתה מדליק ומטיב את הנרות'. ביאר הרה"ק רבי יצחק מווארקא ז"ע (פניני תורה ועוד), שכך אמר לו הקב"ה חייך, מאחר שכה בלתי נפשך לקחת חלק ב'חנוכה המזבח' עד שחיי נפשך תלויים בזה [ובלשונו, או ס'נייט דיר אין לעבען]^{יד}, כיסופים וגעגועים אלו גדולה משלהם, היינו יותר ממועשיהם וקרבתיהם, כי העיקר הוא ההשתוקקות והרצון לעשות נחת רוח לבורא יתב"ש^{יד}.

מבקשי ה' - במעלת ההשתוקקות

בפרשתן (ח ב), 'בהעלותך את הנרות וברש"י, למה נסמכה פרשת המנורה לפרשת הנשיאים, לפי שכשראה אהרן חנוכה הנשיאים חלשה אז דעתו,

אברהמסקי, לא כך פירוש המילות, ומכל מקום אתה תהיה שלוחא דידן לעבור לפני התיבה... ואחר כוונת הלב הן הדברים.

כו. איתא מהרה"ק רבי פינחס מקאריץ ז"ע (אמרי פינחס השלם פר' בא), דהנה איתא בזוהר הקדוש (ויקרא פח): שבכל יום יש רגע אחד שאז מתגלה אור הגנוז, ובאותו הזמן מתקבלים כל התפילות, ולכך איתא במדרש (עיי' דבר' ב יב) 'קוה אל ה'" - אפילו מאה פעמים, כלומר, כשאדם מתפלל על איזה דבר הרבה פעמים ואינו נענה יתפלל עוד ולא יתייאש, וביאור הדבר, כיון שהכל תלוי באור הגנוז וכבר אמרנו שבכל יום הוא מתגלה בעולם, ואפשר שיזדמן לו לאדם אותו עת שיתגלה האור ומיד נעשה בקשתו, כי דבר הגנוז אין יכולים לידע אימתי מתגלה, ומוסיף שם מכל מקום משמע קצת שבבוקר קודם נץ החמה מתגלה ואז עת רצון לשאול כל אחד צרכיו (נ"ל בשם הבעש"ט ז"ל). עוד איתא באמרי פינחס (בפרשתן) שבפרשת בהעלותך מאיר ומתעורר ענין אור הגנוז, אמור מעתה כי 'עת רצון' נפלא הוא בכל השבוע לקבלת התפילות. ושמעתי מאחד מצדיקי וגאוני הדור שליט"א, כי בכל השנה בידינו 'לגלות' את האור הגנוז ובאותה שעה לפעול למלא כל משאלותינו לטובה, שהרי כתב הגר"א באגרתו בשם המדרש וז"ל. וכל רגע ורגע שאדם חוסם פיו זוכה לאור הגנוז שאין מלאך ובריה יכולים לשער, ומכאן 'מקור' נפלא שהמעביר על מידותיו ושותק למחרפו יתקבלו תפילותיו שבאותה שעה.

עוד כתב באמרי פינחס (פרשת בא) וז"ל, לפי שהאור הנ"ל הוא גנוז בכל הצרות והחשכות הגדולות, דוקא שם גנוז האור... וכיון שהאור הוא גנוז בכל הצרות, כשאדם מאמין בזה שבכאן יש השי"ת אזי נפטר מהצרה. כז. כה אמר הרה"ק רבי יהושע מבעלזא ז"ע לבאר את הפסוק (דברים לו) 'ומל ה' אלוקיך את לבבך ואת זרעך... למען חייך', ולכאורה צ"ב, שהרי הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, כיצד ימול הקב"ה את לבבם, והרי זה תלוי ביד אדם, אלא ביאורו, למען חייך, אם מרגיש האדם שכל חייו תלויין בזה, או אז נחשבת לו 'יראת שמים' כחלק מענין החיים, והרי הקב"ה נותן לבני אדם שנות חיים. דבריו אלו הובאו ב'ערוגת הבושם' (פר' נצבים), והסיף לבאר עפ"ז את מאמרינו בתפילת ערבית 'כי הם חיינו ואורך ימינו... ואהבתך אל תסיר', מה נתינת יש טעם בזה, ולפי האמור יובן היטב, שבא לומר, רבש"ע, כיצד הננו מבקשים על 'אהבתך' הרי כביכול אינו 'בידי שמים', אבל מכיוון ש'כי הם חיינו', והרי על עצם ה'החיים' בוודאי אפשר לנו לבקש.

מעשה באחד מחסידי הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' ז"ע שלא נפקד בבנים, ובכל עת היה מפציר ברבו שיברכנו ב'ברכת הבנים', עד שאמר לו הרה"ק, גוזרני עליך שלא תדרוך כף רגליך על מפתן ביתי עד שתיוושע, יצא משם בפחי נפש ושב לביתו, אבל וחפוי ראש, אבל - על שלא זכה לברכה, וחפוי ראש על שאיבד את רבו, וננעלו כל השערים בעדו... כעבור שנתיים ימים כבר לא היה יכול אותו חסיד להתאפק, וברוב געגועיו נסע אל הרבי ונכנס בלא רשות, כראות החידושי הרי"ם אותו חסיד נאנח ואמר, אוי מה עשית, ברצוני היה שתזעק אל הקב"ה ותתחנן בפניו שיתן לך פרי בטן כדי שתוכל לחזור ולראות פני הרבי, ואז בוודאי היית נושע, כי הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, כלומר, בכל דבר שמבקשים עליו 'בידי שמים' לענות אם לאו, חוץ מיראת שמים - שהבקשה על יראת שמים מתקבלת מיד, והיו מוכרחים להושיע אותך בכדי שתוכל לנסוע ויתווסף לך ירא"ש, ועתה הפסדת...

כח. פשיטא ואי"צ לומר, שלא די לאדם להשתוקק מבלי עשות מאומה, ואין ביד אדם לומר 'שלום עלי נפשי' שהרי רוצה אני והרי ה'רצון' הוא העיקר. כי אם אינו מנסה לעשות בפועל - להזיז עצמו לכה"פ... הרי"ז מורה

באר הפרשה - פרשת בהעלותך

שכאשר האדם 'מקרב' עצמו אל הקב"ה ע"י שמשתוקק בכל לב ונפש לעבדו הרי גורם בזה שהקב"ה יסייע בעדו 'ויקרב' אותו אליו ויפלו כל המחיצות, ואפילו מחיצה של ברזל...!

וכן כתב הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע (ח"ח על נ"ך, תהלים קה ג) כי אין הקב"ה בודק את האדם אלא לפי התשוקה והרצון, כמו שכתוב (תהלים קה ג) 'ישמח לב מבקשי ה', ולא 'עושי רצון ה', כי העיקר להיות מ'מבקשי ה'".

והטבנו לך - להיות טוב ומיטיב ולא להיפך ה"ו

בפרשתן (י ד), 'ואם באחת יתקעו, ונועדו אליך הנשיאים ראשי אלפי ישראל'. ולבאורה קשה, וכי לקרוא ל"ב אנשים מתוך בני ישראל (שהרי לא עלה מספר הנשיאים יותר מ"ב) הוצרכו ל'חצוצרות', מדוע לא נשלח

בה אמר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (ליקוטי הרי"ם במדבר ד"ה אך) יש אדם אשר שואף לעבוד את בוראו, אולם הוא נעלם ממנו, אך כאשר רוצה לעבוד את ה' בכל כוחו אזי נופלת מחיצת קיר הברזל המפסקת והוא כולו לה', עכ"ל. ומכאן למדנו על מעלת הרצון,

באצבע שאף שאיפותיו והשתוקקותו אינם אמיתיים ואינם שווים מאומה, ויתבונן בעצמו, כשתאוה נפשו אכול או שתו או שאר צרכיו הגשמיים, וכי יסתפק ב'רצון', או 'שיהפוך את כל העולם' עד שיגיע למבוקשו 'בשלימות'...

וכבר אמר הרה"ק האדמו"ר הזקן מטאהש זי"ע, כי כן הוא דרך העולם, חייל הנלחם עבור מלכו וצבאו - אם נפצע במלחמה, תבוא 'קופת המדינה' תרפאהו, תחלימהו, אף יפרנסו אותו וישיאו כל צאצאיו על חשבון המדינה לעולם ועד... וכל זה אינו אלא כשחייל זה היה נלחם בכל כוחו למען כבוד שם מלכו... לעומתו, אם עמד החייל במלחמה כאותו 'גולם' ולא פעל אף פעולה קטנה מצידו, ולבסוף נפצע הרי זה האיש נענש בעונש גדול, ואין צריך לומר שלא תשתתף המדינה ברפואתו ושאר הוצאותיו...

אף לדידן ייאמר, העומד בקשרי המלחמה כנגד יצרו, אף אם נפל ל"ע - נפצע ונחבל בראשו ובגופו - איבד כל מידה טובה, הרי הקב"ה ישלם לו כל מחסורו ברוח ובגשם, אבל כל זה בתנאי שאכן עמד הלה בקשרי המלחמה, אבל אם מעיקרא עמד לנוכח הנסיונות ולא פעל מאומה לזה האיש אין מחויבים מאומה בשמים...

כט. ה'חפץ חיים' הסמיך לזה סיפור מעשה, פעם נפל בדעתו של איש פשוט ביותר שלו נאה ויאה להשתדך עם רבה של העיר, החל הלה לשלוח 'שדכנים' אל הרב שיציעו את ה'שידוך' המהולל. מובן שהעלה חרס בידו שהרב לא הסכים לכך בשום אופן... אבל 'שיגעון' זה לא יצא מראשו של האיש... עד שבעזשהי"ת אירס הרב את בנו, אז נרגעה במעט רוחו של היהודי ואירס את בתו עם רעהו בדומה לו, בהגיע עת דודים - יום החתונה בבית הרב שליט"א, והנה עוברים אלפי בני העיר להתברך מפי הרב בברכת 'מזל טוב', ולעיניהם עומד אף האיש הלז זה ברוב הדרו בשולחן ה'מזרח' ומקבל 'מזל טוב' מהקהל, שאלוהו ידידו מה לך ולשמחת הרב - לקבל מכולם ברכת מזל טוב, ענה 'אני הרי כמעט' נהייתי מחותן בחתונה זאת, כל הקהל 'מלאו שחוק פיהם'.... אמנם, זה רק בענייני גשמיות, אבל בעבודת ה' גם מי שרצה הרי הוא 'מחותן' כמי שהצליח לא פחות ולא יותר.

ל. והנה איתא בגמ' (כתובות סג) שכלבא שבוע הדיר את בתו מהנאה מנכסיו מפני שנישאה לרבי עקיבא כשהיה 'עם הארץ', וכאשר שב רבי עקיבא עם כ"ד אלף תלמידיו הלך אליו כלבא שבוע בבקשה שיתיר לו נדרו, שאלו רבי עקיבא 'אדעתא דגברא רבה מי נדרת' - אילו היית יודע שאהיה אדם גדול היית נודר, ומאחר שהשיב בלאו התיר לו את הנדר. והקשו התוס' (ד"ה אדעתא) 'והלא אסור לפתוח בנולד' (נולד הוא חרטה מחמת דבר שנולד לאחר שנדר האדם, ובעת נדרו עדיין לא הייתה סיבה זו קיימת בעולם), ומתרצים בתוס', "ל, דהכא לא חשיב נולד כיון שהלך לבי רב, דדרך הוא בהולך ללמוד שנעשה אדם גדול'.

עלינו להתבונן בדבר, וכי לא מצינו בדורנו מי שהלך ללמוד ולא נעשה אדם גדול... אלא, שהכל תלוי ברצונו של אדם, ההולך ללמוד מתוך רצון עז ותבערת קודש לעשות ככל אשר ביכולתו להתעלות ולעלות בתורה, אפילו אם הוא 'עם הארץ' בן ארבעים שנה שעדיין אינו מכיר בצורת אדם, ברור ופשוט שיצמח לגברא רבה - שהרי הוא הלך ללמוד... ומה שישנם ההולכים לשיבה ואינם נעשים 'גברא רבה' אין זה אלא מפני שלא השקיעו את כל כח הרצון במטרה להיות אדם גדול, אלא רצונם בעוד כמה וכמה דברים...

ידוע מה שכתבו בספה"ק כי 'רצון' אותיות 'צנור', ורמז יש בדבר, שכשם שהרוצה להשקות מים בצנור הרי הוא ממלא מים בראש האחד ומשם הולכים עד הקצה השני, ואי אפשר למלאות מים בשני ראשי הצנור שירוצו הנה

רצונו הוא שיוזכרו להטיב לאחריני'. וזהו הטוב אשר ייטיב ה' עמנו שנזכר לוהטבנו לך.

וגדול מתן שכרו של המיטיב לזולת, וכמו שביאר הרה"ק ה'דגל מחנה אפרים' זי"ע (בפרשת בשלח) על הפסוק בפרשתו (יא ז) 'והמן כורע גד הוא', עפ"י דברי חז"ל (שבת קנא:): 'כל המרחם על הבריות מרחמים עליו מן השמים', וזהו 'והמן' היינו הפרנסה והשפע הבאה לו מן השמים הוא 'כורע גד' ר"ת גומל דלים, היינו כפי מה שהוא גומל דלים ומרחם על הבריות כך מרחמים עליו מן השמים.

אותי יום יום ידרושון - לעסוק בדברי תורה דבר יום ביומו בפרשתן (י לג), 'ויסעו מהר ה' דרך שלושת ימים וארון ברית ה' נוסע לפניהם דרך שלושת ימים לתור להם מנוחה', וידוע מה שכתבו רבותינו הראשונים (רמב"ן פסוק לה, ותוס' שבת קמז. ד"ה פורענות) בשם מדרשי חז"ל שהיה זה 'כתינוק הבורח מבית הספר', וכלומר שנסעו מהר סיני משום שחששו שמא יוסף הקב"ה לתת להם תורה ומצוות.

עפ"ז פירש ה'כלי יקר' את האמור כאן בזה"ל, לפי שכתוב במגילת סתרים 'אם תעזבני יום יומיים אעזבך' (ספרי עקב יא כב), משל לשנים שהולכין זה מזה, זה הולך מיל למזרח וזה למערב, נמצא שהם רחוקים זה מזה ב' מילין (אעפ"י שכ"א הלך רק מיל אחד), כך אמר

'שליח' שיקראם לאסיפה. ומבאר הרלב"ג, כי אם היו שולחים שליחים היה מקום לבעל דבר להחרר ריב בין הנשיאים, בטענה מדוע לנשיא פלוני קרא משה ראשון - הרי לך שהוא מחשיבו יותר ממני. ומתוך זה תתלבה אש המחלוקת... ותוצאותיה מי ישורנה... על כן אמרה תורה 'ואם באחת יתקעו' ונמצא שכל הנשיאים הוזמנו יחדיו באותו רגע ובאותו כבוד, וייסתם פיהם של בעלי מחלוקת לא'.

ושמא תאמר, וכי נגזר עלי לסבול מחמת 'דמיונותיו' של פלוני, הרי אני מהלך בדרך ישרה, ואם פלוני 'מסובב' בדמיונות שווא ומדוחים יאכל בעצמו את פרי מעלליו. תשובתו בדברי הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע בפרשתו על הפסוק (יב ג) 'והאיש משה עניו מאד' וברש"י 'שפל וסבלן', וביאר, כי להיות שפל ועניו הוא באמת מעלה גדולה מאד. אך יש מעלה יותר מזה - שיוכל לסבול את שפלות חברו (ליקו' הרי"ם בפרשתו). ודבר שפתיים אך למותר.

אדרבה, יהא כל אחד מבקש שלום, מרבה באהבת חברים לב ואהבת ישראל ומשתדל בטובתם. בא וראה עד כמה יקרה מידה זו בעיני ה', דהנה כתיב בפרשתו (י לב) 'והיה הטוב ההוא אשר ייטיב ה' עמנו והטבנו לך', ומבאר הרה"ק 'חתם סופר' זי"ע (ד"ה לכה אתנו) כי 'אחד מהטובות שהקב"ה מתחסד עם עושי

והנה, כך גם לעניין ה'רצון' - אי אפשר לאדם לאחוז את החבל משני קצותיו, לרצות שני דברים כאחד... ואם באמת ירצה דבר אחד אזי יהא ה'רצון' ל'צנור' גדול הממשיך בו את הסייעתא דשמיא...

לא. ובדרך זה פירשו (עי' בני יששכר מאמרי תמוז אב ד א) הא דאיתא בגמ' (תענית לא.) 'עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות מחול לצדיקים והוא יושב ביניהם בגן עדן', כי 'מחול' הוא בצורת עיגול שאין לו ראש ולא סוף, ולא שייך בו 'מזרח'... על כן יעשה הקב"ה מחול דייקא להראות שכולם שווים לטובה, ולא יהיה האחד מכובד יותר מחברו.

לב. הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע היה חותנו של הרה"ק רבי אברהם יעקב מסאדיגורא זי"ע, ומפעם לפעם היה מבקר אצל חתנו (כי ג' בתים היו לו, בקארלין, במעזיבוז ובסאדיגורא), והנה בסאדיגורא היה המנהג שהאדמו"ר נותן מטבע, והחסידים היו מוכרים את המטבע לכל המרבה במחיר, ובסכום המעות שנכנסו היו קונים 'לחיים' - משקה ליושבים בחצר הקודש, פעם אחת נמכר המטבע בסכום גדול אשר נותר ממנו לאחר קניית ה'תיקון' (כי היו שם באותו הזמן כמה גבירים ממשפחת הורנשטיין המפורסמת), והיו אז חילוקי דעות בין החסידים מה לעשות ב'נותר' - אם להוציאו על איזה דבר מצוה חשוב העומד על הפרק או שאין משניין בכגון דא, חסידי הרה"ק מסאדיגורא לא אבו לשאול את רבם, על כן ניצבו לפני הרה"ק ה'בית אהרן' ששהה באותה העת בסאדיגורא, ושאלוהו כדת מה לעשות בתמורת המטבע, ענה ה'בית אהרן' ואמר, אין לשער רוב הטובה הנפעלת משייבת חברים מקשיבים כאיש אחד בלב אחד - הן בהתעלות רוחנית, הן בהשפעות טובות, על כן אינו מן הראוי להוציא מעות שהוקדשו לקניית משקה לחברת אנ"ש לענין אחר.

באר הפרשה - פרשת בהעלותך

במדרש רבה פר' ראה (פרשה ד) 'הסייף והספר ירדו כרוכים מן השמים, אמר להן אם תעשו מה שכתוב בספר הזה אתם ניצולים מן הסייף הזה, ואם לא תעשו, אתם נהרגים בסייף הזה', וכוונתם בזה כי אינו דומה פורק עול לימוד התורה לעובר שאר עבירות, כי בשאר עבירות העונש מעותד ליום מועד כי יבוקר פנקסו, אבל ביטול תורה אינו כן אלא עונשו כרוך בעקבו כשני דליים מים כשזה עולה זה יורד. ועל כן אמרו חז"ל (אבות ג ה) הפורק ממנו עול תורה נותנים עליו עול מלכות ועול דרך ארץ'. כי העוב את דרכי התורה נכנס מיד לעול מלכות ופורענות באה עליו, נמצא שעצם חטא עויבת התורה היא עצמה פורענות כי הם כרוכים זה בזה. לכן באותה שעה שעזבו וברחו ממתן התורה, מיד ראה משה רבינו כי שעבוד עול מלכויות מתוח כנגדם, פתח בתפילתו ואמר - 'קומה ה' ויפוצו אויביך וינסו משנאיך מפניך, ולא ישלמו בבניך'.

יהא רעוא מן קדם אבותון די בשמיא שיתמלא רחמים עלינו, ויזכנו לעלות ולהתעלות בדרכי האמונה המהורה, בשמחה ובטוב לבב, ויקויים בנו הפסוק דפרשתן (י כט) 'כי ה' דיבר טוב על ישראל' לה, ונזכה לראות מהרה בישועתן ובנחמתן של ישראל, ואור חדש על ציון יאיר בב"א.

הכתוב כי המה נסעו מאחרי ה' ונזורו אחור דרך ג' ימים מן השכינה, ולעומת זה גם ארון ברית ה' נוסע לפניו להתרחק מהם דרך ג' ימים, נמצא ריחוק דרך ו' ימים ביניהם כדי לתור להם מנוחה מן המצות אשר מאסו בהם, עכ"ל. והרבה יש להתעורר בהתחזקות ב'קביעות עיתים לתורה', ללמוד חק תלמודו בכל יום ממש^ל, ושלא יעבור עליו אפילו יום אחד ח"ו לבטלה, בכדי שלא יהא בכלל 'אם תעזבני יום יומיים אעזבך' לה.

והנה אמרו חז"ל (שבת קמז. הובא ברש"י פסוק לה) כי פרשת ויהי בנסוע הארון הרי הוא ספר בפני עצמו, והוא נבדל בננין הפוכין בתחילתו ואחריתו - להבדיל בין פורענות לפורענות, ובתוס' (שם) ביארו שפורענות הב' הוא פרשת 'ויהי העם כמתאוננים', ונאמר מיד 'ותצא אש'. והפורענות הא' היא מה שנאמר 'ויסעו מהר ה'', וכמדרש חז"ל 'כתינוק הבורח מבית הספר'.

ולבאורה צ"ב, דבשלמא בפרשת המתאוננים אכן נאמר 'פורענות' - ותצא אש. אבל איזה 'פורענות' היא במה שהם ברחו מבית מקום לימודם, שאין זה אלא עוון אבל לא פורענות.

ומבאר ה'חתם סופר' זי"ע (ספר הויכרון מכת"ק בדרוש לו' אב עמ' נא) באופן נורא וז"ל. 'כי הנה איתא

לג. ובעניין זה אמרו לרמזו בהא דאיתא בגמ' (שבת פו:) 'בשבת ניתנה תורה לישראל', שבא ללמד שכשם שיום השבת קבוע ועומד, ולא יוכל בר אנוש להקדימה ולאחרה לעולמים, אף אם מאד מאד נחוץ לו להזיז את השבת ליום אחר מחמת עסק ממון שנזדמן לו וכדו', ואפילו אם ירצה להשלימה בכפליים כגון לערוך במקומו ב' ימי שבתות גם כן לא יועיל לו במאומה. כיוצא בו, 'בשבת ניתנה תורה' - אין להזיז 'שיעור תורה' הקבוע, ולא יאמר למחרת היום אשלים את הלימוד היומי, אלא בכל יום ויום עליו להשלים את חוק לימודו.

לד. מיקירי קרתא דשופריא ומנקיי הדעת שבה היה הגה"צ רבי זלמן בריזל זצ"ל, ביום מן הימים הוצרך ר' זלמן להיכנס אצל הרה"ק ה'אמרי חיים' מוויז'ניץ זי"ע ונקבע לו לשעת בוקר מוקדמת, ולכן הקדים ר' זלמן והגיע לבני ברק בלילה שלפני היום, והשתכן אצל בנו ר' נטע. והנה מנהגו של אותו חסיד היה לשכב במיטתו בין השעות 11 בלילה עד 2 לפנות בוקר, ותיכף היה מתעורר לעבודת הבורא. באותו לילה לא הספיק רבי זלמן להשלים כל שיעוריו בתורה, ועל כן נשאר ללמוד לגמור חוק לימודו, הפציר בו רבי נטע שילך לישון וכבר ישלים את לימודיו למחר... אך ר' זלמן לא זע כלל לשמע דבריו אלא המשיך בלימודו, אך בנו שדאג לו המשיך ואמר לו, אולי תמשיך מחר... אולי תשלים למחרת את חוק לימודך... הלא מאוחר כעת... משראה שאינו נענה לאחר כל ההפצרות המרובות, פנה ר' נטע אל מטבח ביתו וישב לסעוד את לבו בסעודת הערב. אדהכי והכי סיים ר' זלמן את לימודיו, ובעברו ליד המטבח הבחין בבנו האוכל לשובע, פנה אליו ואמר לו... די לך נטע בני, אולי תשלים למחרת...

לה. ידוע שהרה"ק מלעכאוויטש זי"ע אמר פעם בחזרו מבית הטבילה בערב שבת קודש פרשת בהעלותך לעת כזאת היה עלינו לשורר ולזמר בתופים ומחולות, כי בפרשה זו כתיב (י כט) 'כי ה' דיבר טוב על ישראל'.